25ՐԴ ՏԱՐԻ ԹԻՒ 7087 — 1 ՄԱՅԻՍ 1909 — ՈՒՐԲԱԹ

14 Mai 1909 — 26me année — N. 7087

"ԱՐԵՒԵԼՔ„
ՏԷՐ ԵՒ ՏՆՕՐԷՆ
ԳԱՐԵԳԻՆ ՊՕՅԱՃԵԱՆ
Կ. ՊՕԼԻՍ, ԳԱԼԱԹԻԱ

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԵԱՆ ՊԱՅՄԱՆՆԵՐԸ

Կ. Պոլսոյ համար տարեկան	90 Ղ.
» » վեցամսեայ	45 »
Դաւառացիներու համար տարեկան	108 »
» » վեցամսեայ	60 »
Օտար երկիրներու համար տարեկան	35 Ֆր
» » վեցամսեայ	22 »

(Թղթատարի ծախքը մեր վրայ)

10 ՓԱՐԱ

Արեւելք

ՕՐԱԹԵՐԹ ԱԶԳԱՅԻՆ

10 PARAS

آره‌ولك
ارمنیجه یومی و سیاسی غزته
صاحب امتیازی قره‌کین بویاجیان
درطابه غلطه

ARÉVELK
JOURNAL ARMÉNIEN
Directeur-Propriétaire
KARÉKIN BOYADJIAN
Cons/ple, Galata

ԹԱՔԹԻՔԻ ՊԱԿԱՍ

Ութը-տասը օր է որ իրարու հակասական լուրեր կը խմբագրուին Կաթողիկոսի անունին բոլորտիքը։ Մէկը կ'ըսէ թէ Կաթողիկոսը Բեղերսպուրկ հրաւիրուած է Զարին կողմէ՝ որ պիտի առաջարկէ Պալաժենիայի քննութիւնը, ու ատով ճշդուած կ'ըլլայ ինչ որ արդէն գուշակուած էր ամիսներ առաջ։ —Ուրիշ մը կը գրէ թէ Կաթողիկոսը պիտի ճամբորդէ մինչեւ Բեղերսպուրկ, բայց թէ պիտի ուղեւորի անկէ Էջմիածին, կամ ոչ, այն տեղ յայտնի պիտի ըլլայ։ Ու օր մը ետքը, ատով գոհ չեղած, նոր կարկան մը կը կցուի նախորդ լուրին թէ Կաթողիկոսը գրաւորապէս բացատրելով այն սովորութիւնը որու համեմատ Էջմիածնի Կաթողիկոսները հրաւիրուած են Բեղերսպուրկ, օծուելէ ետքը յանձն կ'առնէ լսելու Զարին հրաւէրը։ —Առաջինը, լուրի մրցակցութեան մէջ ետ չմնալու համար, արուեստակցի բարեսէր նախանձով, իր ընթերցողներուն կը հաղորդէ թէ Հայրապետը Բեղերսպուրկ յանձն կ'առնէ երթալ ո՛չ թէ իբրեւ Կաթուղիկոս, այլ իբրեւ սոսկական եպիսկոպոս։

Այս բոլոր լուրերը, մէկ օր կրճատ, միւս օրը աւելցուած, իրարու հակասական, ուրիշ բան չեն ցուցներ եթէ ոչ լուրեր ճարտարելու մարմաջ մը և միւս կողմէ՝ հաստատուած կաթողիկոսութիւնը ջուրը ձգելու լուն, մեքենաւոր ձգտում մը, կամ տխմարութիւն։

Կաթողիկոսին անունին բոլորտիքը շրջաբերուած լուրը պէտք է ըլլար միաձեւակ, անփոփոխ, քանի որ ինքը տակաւին այս տեղ է, մեր մէջ. և կամ բաւականանալ թէ Կաթուղիկոսը այցելեց դեսպանին, ու թարգմանը անձամբ գալով, հաղորդած է Նորին Սրբազնութեան Զարին հրաւէրը՝ դէպի Բեղերսպուրկ ուղեւորելու քիչ ժամանակէն։

Ուշադրութիւն ընողները լաւ ըմբռնած պէտք է ըլլան թէ սկիզբէն ի վեր, դէնէ կարգ մը մարդոց մէջ, չկամութեան պէս բան մը կայ Իրմիրլեանի ընտրութեան յաջողութեանը մասին. ժամանակ մը կը պնդէին թէ ընտրութիւնը չպիտի հաստատուի Զարին կողմէ. ու բարեբախտաբար հաստատողութեան աւետիսը կանխեց ամէն ակնկալութիւններէ դուրս։ Անկէ ետքը ելաւ կազմի, առողջութեան, հիւանդութեան լուր, Արարատի կլիմային իստութիւնը, տաժանութիւնը. լռեցին ատոնք ամէնը երբ պաշտօնական գիրեր եկան ըսելու թէ Կաթողիկոսը արդէն ռուսական հպատակ մըն էր։ — Ակէ ետքն ալ դարձեալ, գրուեցաւ թէ ինչ որ եղած էր, ինչ գործողութիւն որ կատարուած էր, պարզապէս մեքենական խաղեր էին, այնպէս որ Իրմիրլեան Պատրիարքութենէ հարկաւորաբար քաշուելէ ետքը, Կաթողիկոս ալ չէր։

Վրայ հասաւ, դեսպանական լուրերուն վրայ, Բեղերսպուրկի հեռագրական գործակալութեան վերջին լուրը թէ Զարը հաստատած է Կ. Պոլսի Պատրիարք Իզմիրլեանը իբրեւ Պատրիարք Էջմիածնի և Կաթողիկոս ամենայն Հայոց։ Երբ իրաւունք ունէինք կարծելու թէ ա՛լ վերջացած պիտի ըլլար լուրերու կցկցանքը, յոդուածականութիւնը, և ահա նոր լուրեր, իրարու ետեւ յաջորդական, զիրար հակասող, մէկ օր կարճուկ, միւս օրը երկնցած թուղթի պոչի պէս, այնպէս որ կասկած կ'ունենանք եղբակացնելու թէ սկզբնական ջանքերն են որ կը կրկնուին՝ դերեւ հանելու Ազգին ընտրութիւնն և Զարին հաստատութիւնը։

Կար ժամանակ մը ուր պալաժենիա անունը ջղային սարսուռ մըն էր Հայ գրիչներու և գործիչներու մէջ։ Այսօր պալաժենիան մասին վերաքննութեան կաւակածն իսկ ցնցում մըն է նոյն մարդոց։ Ասկէ սա կը հետեւի թէ ընտրողութիւն մը չէ որ կը վարէ մեր միտքերը, այլ ունեցածի և առնուածի զգացումը. մեր ունեցածը կամ մեզի արուածը այն առեն իրական արժէք մը կը ստանայ, երբ ուժ մը կը սպառնայ չափչտակել զայն մեր ձեռքէն։ Ճիշդ նոյն բանն է որ կ'ըլլայ պալաժենիայի համար։

Բայց՝ թող Բեղերսպուրկ երթայ Իզմիրլեանը ի՛նչ տիտղոսով ալ որ կը հրաւիրուի. անտեղի է Զարին կոչը այժմէն չարիմաց մեկնաբանութեանց ենթարկել։ Եթէ նոյն իսկ պալաժենիայի քննութիւն ալ առաջարկուի, բախտաւորութիւն պէտք է համարել, որովհետեւ եթէ վճռուած է որ ինչ ինչ յապաւումներ կամ յաւելումներ տեղի պիտի ունենան, աւելի լաւ է որ Բեղերսպուրկի մէջ կաթողիկոսի ներկայութեանը ըլլան, ուր Իզմիրլեանը օրը օրին իր կարծիքները յայտնելու, իր աղաչանքները կրկնելու դիւրութիւն ունի։ Աւելի դէշ չէ՞ եթէ այդ հարցը կ'արծարծուի երբ կաթողիկոսը Էջմիածնի մէջ է, և ուրկէ նամակներով պիտի խօսի։ Շատ հաւանական կը գտնեմ որ անձնապէս մեծ յաջողութիւն ձեռք կը բերէ, աւելի լաւ տրամադրէ Զարն ու իր կեդրոնական կառավարութիւնը դէպի Հայ ժողովուրդը։

Ինչո՞ւ չենթադրենք թէ Զարը, Հայոց Կաթողիկոսը իր քով հրաւիրելով, իր համակրանքը պիտի յայտնէ դէպի այն արքազան անձնաւորութիւնը որ այսօր ողջամիտ, ուղղամիտ, կամքի տէր գործիչի անուն մը ունի բոլոր բարձր շրջանակներու մէջ։ Թերեւս իրեն հաճելի երեւցած է ընել կարգ մը յանձնարարութիւններ այն ենթադրութեանց ու այն կասկածներուն դէմ որոնք Պեսարապիոյ երեսփոխանին պէս չարամիտ ոգիներ յարուցին Բեղերսպուրկի կառավարական շրջանակներու մէջ։

Դժբախտութիւն չպիտի՞ համարուի եթէ, կաթողիկոսը իր աթոռին վրայ բազմած ատեն, հարց մը բարձրանայ, ու երբ ստիպուի ուղել Բեղերսպուրկ դիմել անձամբ, արդեւք դնեն իր առջեւը։ Կալուածներու հարցին մէջ Եղիշէ վրդ. մը կաթողիկոսի չափ գործ տեսաւ՝ Բեղերսպուրկի կառավարութեան դիմելով։

Աւելի լաւ է լռութիւն պահել այսպիսի հարցերու մէջ, քան թէ թաքիքի պակասով ապացոյց տալ հակասական, կարկանուած դարտակ լուրեր տալու սին մարմաջին։

Պէտք է համոզուած ըլլալ որ այդ լուրերը, յանուն կաթողիկոսին ու անոր բոլորտիքը, կրնան օրը օրին թարգմանուիլ ու հաղորդուիլ ո՛ւր որ անկ է, այնպիսի մեկնաբանութեամբ որ մեզի հաճելի չէ՛ անշուշտ։ Ժամանակին երբ մեր լրագրողները անուշ քունի մէջ էին՝ արդէն գործած է չար ոգի մը, որ վրիպեցաւ իր բոլոր ճարպիկութիւնը մէջ, նիւթ մի՛ տաք թաքիքի պակասով, և մի՛ թողուք որ յաջողի ան ի մեծ ցաւ Ազգին։

ՀՐԱՆԴ

ՏԱՐՕՆՈՅ ԱՇԽԱՐՀԸ

"ԱՍԱՅԻՇ ՊԷՐՔԷՄԱԼ„

ՄՈՒՇ, 3 Ապրիլ

Եթէ հարցնես կառավարական պաշտօնեայի մը թէ ի՞նչպէս է երկրին անդորրութիւնը, կը պատասխանէ. «Ասպիսպէրէքմայ». բառին ամենալաւն առումով կատարեալ խաղաղութիւն կը տիրէ ամէն կողմ, երկրին մէկ ծայրէն մինչեւ միւս ծայրը. չե՞ս տեսներ, ուրիշ ատեն Հայ մը այս տեսակ համարձակ կրնա՞ր մտնել հոս, բանտի մէջ Հայ չմնաց հոս. ալ ինչ կ'ուզէք, խաղաղութիւն այսպէս չէ՞. Թուրք պաշտօնեան հաղիւ թէ այս բառերը թութեցած՝ անդին հարստահարութեանց և սովէ մեռնողներու ձայները Մանազկերտէն, Բուլանըգէն, դաշտէն ճամբայ ելած Մարշ կը հասնին և կը թրթռան ասպիսպէրէքմայնի ականջին տակ։ Այդպիսիներուն համար կ'ըսէի, թող անգամ մը մտածեն որ իրենք ազատ օսմանցիներ են, այդպէս կոյր զկուրայն վկայել խղճի և մարդկութեան դէմ է. կը խնդրէի հայեացք մը ձգել մարտի չորս եօթնակներու դէպքերուն վրայ։

Ս.— Բոկլանցի հաճի Հիւսէյնի ազգական Արրֆաթ, բռնի և ձրի իր տունը կը տանի և անվարձ աշխատցնել կուտայ նոյն գիւղի խեղճ ու կրակ Վարդանը. սա՝ պատին տակ փորած ատեն, պատքարերը ոտքին վրայ կ'իյնան, ոտքը կը մնայ պատին ներքեւ և ամբողջ մկանունքներ՝ ազդրէն մինչեւ բթները թութակ միսը կը լողկի, կը մնայ սոսկ կմախք-ոսկորները. օր մը վերջ մարդը կը մեռնի։

Բ.— Հիւսէն փաշի լամուկը — Ատոն — Բաղնոց գիւղի մէջ չարաչար ծեծելով մեռցուցեր է 30ամեայ քիւրտ Ուսէն. պատճառը, վասն զի մեռնողը կը պահանջէր Ատոյէն իրեն յանձնել իր ջաղացքը, զոր անիրաւի գրաւեր է։

Գ.—Բուլանըգի Համզալեմ գիւղի մէջ չէրքէզ Իսմայիլ զարկէր սպաններ է զապդիեայ Օսմանի 18ամեայ Խատրի անուն լամուկը։

Դ.— Կոբոյի (Բուլանըգ) չէրքէզները նոյն գիւղի մէջ կը սպաննեն երբեմն Լզեցի այժմ Կոբա ընակող Սիմոյ Քուչէյեան անուն 30ամեայ երիտասարդը։ Խեղճը անտէր կը թողու մէկ քանի որբ զաւակ և աչազուրկ հայր մը։

Հոս, վերջացնելով մարտի դէպքերը, չեմ ուզեր մանրամասնութեանց մէջ մտնել, վիրաւորներուն՝ որոնց հծծիւնը մարդու աղիքները կը գալարէ, գունատ և նուազեալ սովեալներուն՝ որոնց աղազակը մարդուս ճիկերը կտոր կտոր կ'ընէ. սահգին ծրար մը ունիմ անոնցմէ ձեռքիս տակ։ ամէնքն ալ [illegible], ամէնքն ալ արեւու պէս յայտնի, եկած դիզուած աչքիս առջեւ. սակայն փոխանակ ընթերցողներուն ձանձրոյթ պատճառելու, միայն պիտի բաւականանամ նօթագրելու բարեկամներուս մէկ քանի նամակներուն համառօտ բովանդակութիւնը, որոնք մէջ անարկու սովը իր աւերիչ ու քանդիչ դերակատարութեամբը ի յայտ կուգայ։

Ցրօնքէն կը գրէ բարեկամս. «Մեր կողմերը նոր բան մը չկայ. ահռելի անօթութիւնը հակայաքայլ կը յառաջանայ. մինչեւ հիմա լաւ թէ դէշ մարամաք կ'ընէին, իսկ այժմ քուսպ (կոտրատի թեփ) և կբռնուկ (խենդացնող բոյս մը) կ'ուտեն. տեսնես թէ ի՞նչ տխուր և սրբտաշարժ տեսարան կը պարզուի մարդու առջեւ երբ ասոնք կը տեսնէ. ուտողներուն աչքերը կը պպզին, գլուխը կը դառնայ ու կը տապլտկի գետնի վրայ։

Ուրիշ մը. «Երկու փոքրիկներս-Հրանան ու Նուման-անօթութենէ լացին. կտոր մը ջոր կըկլլ անգամ տուն չկար. պէտք էր երեխաներու արտասունքը սրբել. գիշեր էր, դուրս ինկայ և դրացիներէն հաղիւ կարողացայ սեւ կըկլլէ հացիկ մը ճարել ու պզտիկներուս ձայնը կտրել. ես ինքս ալ կերած էի երկու լոլիկ, մոռցայ անօթութիւնը և անիծեցի կեանքը, այս ամենու հետ կովիս ալ սովամահ վրը մրսրին կը պոռար. սիրելի՛ս, ալ դու երեւակայէ. առաւօտնէ գիւղացիները չոլ թափուած են, ձան տակէն մոմար բոյսը հանել ուտելու։»

Ուրիշ բարեկամ մը կը գրէ Թլէն՝ Ներսես Պարթեւ Ս. Հայրապետի հայրենիքէն. «Շաբաթէ մը ի վեր մեր գիւղի սովեալները կանչ, օղին կուտեն. ութ հոգի առանց աղի օղին (չէրէզ) ուտելով փորերնին ուռեր է, իրօք տեսայ նմուշի համար առանցմէ մէկը, որ սոռուցորուկ եկեր կաներէր աչքիս առջեւ, մարդու գոյներ իսկ երեւ չէր մնացեր, դեղներ, կարծես մեռելներէն քաշած հաներ են, լեշս փչամուռ, մաշերս անկուեցան, և սոսկալով բսի, միթէ այդ օրինակ մարդ ալ կայ, ո՜հ, Աստուած ի՛մ, ի՞նչ կրլլայ ատոնց վիճակը, ո՞վ պիտի դարմանէ, ո՞վ պիտի տրփէ այդ տառապեալները։ Կառավարութի՞ւնը. մի հաւատար, որովհետեւ կառավարութիւնը մինչեւ այսօր չկրցաւ իրեն սահմանադրական ուղղութիւն մը տալ. եթէ այդ կերպ խնդրով մը դիմելու ըլլան իրեն, կ'առնէ մէկ անկիւն, դուրս կը հանէ միւս անկիւն, վասնզի արդարութիւնը յանդանք մըն է։ Օրինակը Այվառնչի սովամահերու նկատմամբ տեսնուեցաւ. աչնան դաշնակցական ընկեր մը Մուչէն պատասխանատու մարմնոյն կը հեռագրէր թէ, Այվառինջի մէջ սովէ մեռնողներ եղեր են, որը պաշտօնական դոյն ստանալով կը հարցուի Մշոյ Նախորդ վատահամբաւ միութեարիին. որովհետեւ այդպիսի իրողութեան մը հաստատութիւնը կառավարչի գործին չի գար, ստել կ'ուզէ և քմիսէր տարէն կանչել կուտայ գիւղի ըէսը. ի ներկայութեան փոլիս-քոմիսէրի կը խոստովանի թէ, այո՛ մեր գիւղը ութնեցաւ սովամահներ, և հրամայեցէք տեսէք անոնց հոդակոյտները. այս տեղեկագիրը կը յղուի կառավարչին, որը զայրանալով ետ կը դարձնէ վերատին Քոմիսերխանեն և կը հրամայէ այնպէս ուղղութիւն մը բռնել, որ Հայերու յայտարարութիւնները հերքուին. ասոր վրայ քոմիսէր-խանէն կը կանչուին Այվառինչ և Քար-ձոր երթեւեկող երկու Թուրքերը, որոնք կուրբէն կը վկայեն թէ վերոյիշեալ գիւղերու մէջ սովէ մարդ չէ մեռած. ինչո՞ւ, մինչեւ ե՞րբ այս վիճակը, ե՞րբ պիտի ուներնանք անպչառ և անկողմնակալ պաշտօնեաներ. մինթէ արդարութիւն խօսքը Օսմանցի պաշտօնեաներու ջղերուն կը դպի։

Անմոռանալի բարիք մը մատոյց մեզ կառավարութիւնը, երբեմնի տզրուկ ոստիկանները, փոլիսները, որոնք Հայի աբրիւն ծծեցին, կեանքը լափեցին, այս անգամ զեղչուեցան, իսկ Ապտուլ Գարրի և Ռասըմ էֆէնտիներու նման հայակեր և վատահամբաւ փոլիս-գոմիսէրները փոխանակ Հայերու բողոքին վերջ տալու, պաշտօնի վրայ կը մնան և Բուլանըգի ու Սատուն կը ճամբուին։ Շնորհակալ ենք կառավարութենէն որ այսքան բարիք կը կամենայ Հայերուս։

ՏԱՐՕՆՑԻ

ՖՐԱՆՍՈՒՀԻՒ ՄԸ ՆԱՄԱԿԸ

ԱՏԱՆԱՅԻ ԶԱՐԴԻՆ ՎՐԱՅ

Ատանայի ֆրանսական գաղթականութեան երկոյ անդամուհի Տիկին Քառոլին Ֆիւռէ, երբեմն տնօրէնուհի Օրթագիւղի Ս. Հռիփսիմեանց վարժարանին, ապրիլ 7/20 թուականով սա նամակը ուղղած է Մագէնի.

«Երբ արդարութեան և մարդկութեան հակառակ իրողութիւն մը տեղի կ'ունենայ և երբ զոհերը ամէն երկրի մէջ վեհանձն կարեկցութիւն մը կը ներշնչեն, այն ատեն պէտք է դիմել ձեր լրագրին, ճշմարտութեան և եղբայրակցութեան օրգանին, վասն զի վստահ կարելի է ըլլալ թէ համակիր արձագանգ մը և հրատարակելու պատրաստ գրիչ մը պիտի գտնուի։ Մեր Ատանան, շատ հանդարտ քաղաք մը, որուն ընակիչները մեծ մասամբ Հայ են և խիստ ժրաջան, շաբաթ մը և մանաւանդ երեք օր՝ ապրիլ 14էն 16 (Ն. Տ.) թատրոնանցաւ Ջարդի, կողոպուտի, հրդեհի և ուրիշ աննկարագրելի վայրագ տեսարաններու։ Տեսարանը ահռելի է. վանառաւունները և չուկաները արիւնոտ աւերակներ միայն կը ներկայացնեն, վասն զի մարդասպանութիւնը, անլուր նրբութիւններով, կ'ընկերանար յարձակման արհաւիրքներուն։ Ութ հազարէ աւելի դիակներ կան, ատանց հաշուելու գետը նետուած մարմինները։ Ո՛չ միայն քաղաքը աւարի տրուած է, այլ շրջականները, այգիները, ագարակները և նոյն իսկ, աւելի հեռուն, ամբողջ նահանգին այն մասերը, ուր հայ ընտանիքներ կը ընակէին։ Ամբողջ նահանգին զոհերուն թիւը քանի հազարէ աւելի կը հաշուուի։ Եւ ի՞նչ ըրած էին զոհերը՝ ենթարկուելու համար այդ բարբարոսական արարքներուն, որոնք անհաւատալի են ու քաջմեռելի։ Հայերը համարձակեցան էին ինքզինքնին պաշտպանել Պաշիպօզուքներու (աւարառու) դէմ, զորս կառաւարի ու անողոք թշնամիներ անոնց դէմ հանած էին։ Անցնինք այդ դժնդակ ժամերուն վրայէն որոնք փճացուցին երջանկութիւնը, ինչքը, կեանքը այնքան պարկեշտ հայ քաղաքացիներու, ընտանիքի հայրերու, որոնք իրենց ետին կը թողուն արտասուալից այրիներ և որբ տղաք։ Ի՞նչպէս ապրիլ։ Բոլոր ուտելիքները և ինչքերը փճացած են. եղածն ալ գողերուն ձեռքը կը գտնուի որոնք եռապատիկ գին կը պահանջեն։ Սակայն օտարականները համաձայնեցան թող չտալու այդ ամբարիշտ շահուն վայելումը։ Հունձքերը ընդլինջ եղած են։ Մնացողները կամ գաղթելու անկարողները, պարտականութեան կամ դրամ չունենալու հետեւանքով, տակաւին վտանգներու ենթարկուած են։ Եւ ո՛վ գիտէ դեռ ի՞նչ կրնայ պատահիլ, վասն զի քաղաքին կառավարութիւնը բնաւ կորով չունի։ Սկիզբէն իսկ կրնար կեցնել ջարդը, որուն պատրուակը եղաւ ձախող իրողութիւն մը, որ սակայն պարզապէս դատարաններուն ձեռնհասութեանը կը վերաբերէր. Թուրքի մը սպանութիւնը Հայու մը կողմէ։ Երբ կոտորածին դադարումը հոչակուեցաւ և դիակներով լեցուած փողոցներէն անցնիլը կարելի եղաւ, արիասիրտ մարդիկ սարսղական միջոցներ ձեռք առին ապատարարութեան համար. չարժուն հիւանդանոցներ հաստատուեցան և ամէն կողմէ օգնութիւններ հասան. եթէ վայրագութիւններ գործուեցան, դիւցազնութիւնն ալ գերագոյն ժամեր ունեցաւ։ Հայ հասարակութիւնը, գաղթականութիւնը վատանգէ զե՞ր ծ են։ Ո՞վ կրնայ ըսել։ Լաւ է որ Եւրոպա, ձեր լրագրին միջոցաւ, գիտնայ թէ ի՞նչ կ'անցնի կը դառնայ այն միջոցին, ուր այնքան մեծաձայն կը խօսուի Թուրքերու և քրիստոնեաներու միջեւ խաղաղութեան ու հաշտութեան վրայ։»

ԱՊՏ-ԻԼ-ՀԱՄԻՏ

ԱԼԱԴԻՆԻՒ ՎԻԼԼԱՅԻՆ ՄԷՋ

Թանի Սելանիկի Թղթակիցը, անցեալ հինգշաբթի օրուան թուականով, հետեւեալը կը գրէ իր թերթին.

«Երբ կը տեսնեմ մարդ մը որ երկրորդ յարկի պատուհանին կրթնած է և չեմ կրնար անոր դիմագիծերը զանազանել, նոյն իսկ դիտակով մը, կամ կը տեսնեմ թէ առաջին յարկի մէկ պատուհանէն ֆանէլա մը կամ անձեռնոց մը կախուած են՝ արեւին չորնալու համար, բաւական չեն հետաքրքրութիւնս գոհացնելու. սակայն պահակներուն կարգախօսը անողոք է. անկարելի է մօտենալ և հետեւաբար ներս մտնել։ Բոլոր թախանձանքներուս սա պատասխանը միայն կը ստանամ. — «Ապտ-իլ-Համիտ պէտք է մոռացութեան մէջ իյնայ. անկարելւոր է դիտնալ թէ ի՞նչ կը խորհի և կամ ինչ կ'ընէ»։ Այս բացարձակ մերժումին հակառակ, նպատակիս հասնելու համար չեմ յուսահատիր։ Այս ու այն կը հարցափորձեմ ձեռք բերելու եթէ ոչ քաղաքական, գէթ պատմական մանրամասնութիւններ։ Կ'երեւայ թէ Ապտ-իլ-Համիտ կը սկսի վարժուիլ այդ հանգարտ ու միօրինակ կեանքին։ Առաջին իրիկունը ուշադրութեամբ դիտեց թէ իր սենեակին բոլոր պատուհանները ամրապէս գոցած են և դուռներու կղպանքները լաւ կը դառնան։ Օրերով անհանգիստ էր, ջղային ու դիւրագրգիռ. ինչ որ կուտային գէշ կը գտնէր. ջուր, խմուէ, կաթ, միս և այլն։ Սովորականէն աւելի կը ծխէր առաջին յարկին մէջ պտտելով. երբեմն դաղտնի ակնարկներ կը նետէր պատուհաններուն վրայ, անչուշտ ուզելով գիտնալ իր գտնուած տեղը։ Պահանջեց որ ճմմիշները ու լոգարանները թրքական դրութեան վերածուին. իր սենեակին կարասիներուն դիրքը մէկ քանի անգամներ փոխել տուաւ. չէր կրնար նստիլ և անդադար կը շարժէր։ Հիմա Ապտ-իլ-Համիտ, անչուշտ դեռ ողջ ըլլալուն համար զարմացած, նուազ ջղագրգիռ է. նորէն կը հանդարտի. միշտ շատ կը ծխէ, սակայն անդաստակներու վրայ կը նստի, կը տեսակցի պահակ սպաներու հետ. նիւթական կեանքի մանրամասնութիւններով կը հետաքրքրուի. պարտէզին մէջ քիչ մը կը պտտի և ծաղիկներու անունները կը հարցնէ։ Սակայն օրերը երկայն են. կարելի է հարիւրին սահմանափակ զբօսանքները, որոնք թոյլ տրուած են իրեն, անցընել ատն այդ օրերը։ Համիտին ընկերացող կիներուն մէջ կան երկու հատ, որոնք 14-15 տարեկանէն աւելի չեն։ Ապտ-իլ-Համիտ, հակառակ վաթսունրիսնը տարեկան ըլլալուն, կը մտածէ անոնցմով զբաղելու մասին։ Ուրիշ կիներ ալ ուղած են անոր հետ կենակցիլ։ Երլտրզէն առնուած կարասիներ մէկ քանի վայրկեններով հոս կը սպասուին։ Կ'ըսուի թէ Ալադինի վիլլան շրջապատող պատերը պիտի բարձրացուցուին. նաեւ պահակներու յատուկ տեղեր պիտի շինուին։ Ամէն բան ցոյց կուտայ թէ Ապտ-իլ-Համիտ հոս պիտի մնայ։ Ներսերէն առնուած լուրերը լաւ են, սակայն քաղաքական դէպքերու հետեւանքով գործերը կեցած են։ Այսու հանդերձ վստահութիւնը կը վերածնի. յորդառատ անձրեւներ լաւ հունձք մը յուսալի կ'ընծայեն։ Վրդովիչ միակ կէտը կը կազմեն Մակեդոնիա դրկուած ապստամբ դինուորները։ Ատոնց 3000ը՝ Սելանիկի քաղաքին մէջ մնացած են, 2300ը Մանաստիրը զրկուած են և 2800ն ալ Սկիւտարի։ Ատոնք պիտի գործածուին ճամբաներու շինութեան. շատերը պալատան պահակազօրքերուն կը վերաբերին, որով շատ վարժ չեն բահ ու բրիչ գործածելու։ Կատարուած հակողութեան հակառակ փախչողներ պիտի գտնուին և այդ ապստամբները ի՛նչ պիտի ընեն երկրին մէջ։ Թէեւ գահընկէց վեհապետին համար

իր վիլային մէջ բանտարկուած, առայժմ բաւական դժուար է դուրսը ոեւէ ազդեցութիւն ձեռք բերել, սակայն յետոյ կրնայ օգտուիլ հակողութեան ամենափոքր թուլացումէ մը՝ իրեն կուսակիցներ գրաւելու և վտանգաւոր գրգռութիւն մը առաջ բերելու։ Արեւելքի մէջ գրամին դերութիւնը այն աստիճան է որ ամէն երկիւղ կարելի է ունենալ։ Ո բեմն մէկ օրէն միւսը նորէն բռնկելու ընդունակ մեքենայութեանց բոյն մը պիտի կազմէ այդ տեղը, եթէ լուրջ ուշադրութեան մը առարկայ չըլլայ։»

—Սելանիկէն միւնոյն թղթակիցը կը հեռագրէ թէ Ապտ-իւլ-Համիտի վրայ հրամանը աւելի սաստկացած է։ Պահակ սպաներու թիւը աւելցած է։ Վիլլան մտնելիք անձերուն վրայ կը խուզարկուի ներս մտնելէ առաջ։

ՕՍՄԱՆԵԱՆ ԽՈՐՀՐԴԱՐԱՆ

Ա. ՆՍՏԱՇՐՋԱՆ

71rդ նիստ, 30 Ապրիլ 1909

Երեսփ. Ժողովը երէկ ալ ընդհանուր դումարում ունեցաւ։ Ատենը ժամ 4½ին բացուեցաւ առաջին դեր-ատենապետ Թալատ պէյի ատենապետութեամբ։ Նախորդ նիստին ատենագրութիւնը ընդունուելէ ետքը, կարդացուեցան եպարքոսական պաշտօնագիրները, որոնց մէկը կ'ըսէր թէ պետական պաշտօնատարներու կազմակերպութեան ձեռնարկելու համար պէտք է որոշել թէ բացը հանուած և հանուելիք պաշտօնները ապրուստէ չզրկելու համար ի՞նչ ընել պէտք է որով այդ նպատակով պատրաստուած օրինագիծը կը դրկէր վաւերացուելու համար։ Ժողովը որոշեց որ իւրաքանչիւր ճիւղէ առնուած անդամներէ բաղկացած մասնաւոր յանձնաժողով մը քննէ նոյն գրութիւնները։ Յետոյ կարդացուեցաւ այդ օրինագիծը որ կը տրամադրէ թէ մասնաւոր յանձնաժողովներ քննութիւն պիտի կատարեն և բացը հանուելիք կարող և ուղղամիտ պաշտօնեաներու առժամաբար անպաշտօն վիճակի ամսաթոշակ պիտի սահմանեն, թափուր պաշտօն գտնուած ատեն պաշտօնի կոչուելու համար։ Մէկ տարի չպաշտօնավարողներու անպաշտօն վիճակի ամսաթոշակ պիտի չսահմանուի։ Մինչեւ հինգ տարի ծառայողները պիտի ստանան իրենց ամսաթոշակին հարիւրին 15ը, հինգէն մինչեւ տասը՝ մէկ հինգերորդը, մինչեւ քսան՝ մէկ երրորդը և անկէ աւելին ալ կէսը, իսկ անոնք որ 26էն մինչև 30 տարի ծառայած են հանգստեան պիտի կոչուին։ Նաեւ իրենց վեց ամսաթոշակին փոխարէն գումար մը պիտի ստանան։ Կարդացուեցաւ եպարքոսական ուրիշ պաշտօնագիր մը՝ ծանուցանող թէ զինուորագրութեան օրինագիծը պետական Խորհուրդին կողմէ քննուած ըլլալով, Նախարարաց Խորհուրդն ալ փութով պիտի քննէ և մօտերս Երեսփ. Ժողովին պիտի ղրկէ։

ԱՏԱՆԱՑԻ ԽՆԴԻՐԸ

Յետոյ կարդացուեցաւ Եպարքոսին մէկ ուրիշ պաշտօնագիրը՝ ծանուցանող թէ Ատանա ղրկուած զինուորական ատեանը բնականաբար քննութիւն պիտի կատարէ դէպքին մասնակցողներուն նկատմամբ, սակայն դէպքին էութեանը մասին քննութեանց կատարումը և կարգադրութիւնները ըլլալիք օգնութիւնները ապահովելու համար չորս հոգւոյնց յանձնաժողով մը պիտի ղրկուի Ատանա, ինչպէս տեղեկագրած է ներքին գործոց Նախարարութիւնը. նաեւ որոշուած է ատոնց երկուքը պաշտօնատարներէ և երկուքն ալ Երեսփ. Ժողովին անդամներէն ընտրել։ Պաշտօնատարներէն պետական Խորհուրդին անդամ Պէհա պէյ և Մանասգրբի դատական քննիչ Մոսիչեան Յարութիւն էֆ. պիտի ղրկուին։ Եպարքոսը կ'առաջարկէր երեսփոխաններէն երկու անձ ընտրելով տեղեկագրել. Նաեւ կը յարէր թէ ատոնք, երթուղարձի ճամբու ծախքէն զատ, օրական մէյմէկ ոսկի պիտի ստանան։ Այս պաշտօնագրին ընթերցումը բաւական վիճաբանութիւն առաջ բերաւ։ Երեսփոխաններէ ոմանք դիտողութիւն ըրին ղրկուելիք քննիչ յանձնաժողովին մէջ երեսփոխաններ ալ գրանուելուն և գործադիր իշխանութեան կողմէ այդ տեսակ առաջարկութիւն մը հրամայական ձեւով մը կատարուելուն դէմ։ Այդ երեսփոխանները ըսին թէ երեսփոխանները օրէնսդիր իշխանութեան կը պատկանին, որով ուղիղ չէ զանոնք գործադիր իշխանութեան գործերուն մասնակից ընելը։ Եթէ ղրկուելիք յանձնաժողովին մէջ երեսփոխաններ ալ գտնուին, անոնց չէզոքութիւնը պիտի խանգարուի և պատասխանատուութեան պիտի մասնակցին, ինչ որ հակառակ է Սահմանադրութեան և երեսփոխանութեան հանգամանքին։ Ուրիշներ ալ հակառակը պնդեցին, ըսելով որ նոյն տեսակ յանձնաժողովի մը առաքումը անհրաժեշտ է։ Եուսուֆ Քէմալ պէյ սա յայտարարութիւնը ըրաւ.

«Այդ տեսակ մարմնոյ մը առաքումը արդիւնքն է Ժողովին ունեցած քննդրոյն իրաւունքին։ Կ'ըսուի թէ Երեսփ. Ժողովը երբ, իբրև քննիչ, յանձնաժողովին գործին խառնուի, ամէնէն մեծ անպատեհութիւնը այն պիտի կազմէ թէ գործադիր իշխանութեան պարտականութեանցը միջամտած պիտի ըլլայ, մինչդեռ այդ ըլլալիքը միջամտութիւն չէ, այլ քննչական իրաւունքին բնական հետեւանքը։ Ներկայ կացութեան մասին Ատանայի կուսակալին ղրկած հեռագիրը, որ անցեալ օր հասկարդացուեցաւ, մեզմէ շատերը իրրեւ ճիշդ չնկատեցին։ Երբ դուրսերը պատահած դէպքերու համար կուսակալին կողմէ ղրկուած հեռագրին չհաւատանք, ինչպէս տեղեկութիւն պիտի ստանանք. անշուշտ մեր կողմէ քննութիւն կատարելով։ Երեսփոխանական պատուիրակութիւնը գործադիր իշխանութեան ընելիքներուն պիտի չխառնուի, որով պատասխանատուութիւն մը հաւանական չէ։ Երբ Երեսփ. Ժողովը Ջանայ կառավարութեան օգնելու, բնականաբար օգտակար կ'ըլլայ այս ազգին նկատմամբ, որ այս օրերս շատ խառնաշփոթ վիճակ մը ունի։ Քանի որ արդիւնքը օգտակար կը նկատուի, բանաւոր և նպատակայարմար պիտի ըլլայ մեր մէջէն մարմին մը ընտրելով ղրկելը։»

Զոհրապ էֆ.—Համակրածիք եմ Եուսուֆ Քէմալ պէյի։ Երեսփ. Ժողովը միայն օրէնսդիր զօրութիւն մը չէ, այլ քաղաքական մարմին մըն ալ է և այդ իրաւունքէն բնաւ չի կրնար հրաժարիլ։ Ինչպէս քաղաքակրթեալ բոլոր երկիրներուն մէջ կ'ըլլայ, երբ գործադիր իշխանութիւնը պահանջէ, անոր օգնելը և դիւրութիւն ընծայելը հակառակ չէ Սահմանադրութեան. ընդհակառակը շատ նպատակայարմար է, որով եկած առաջարկութիւնը պէտք չէ մերժել։»

Վարդգէս էֆ.—Ժողովը աւելի առաջ մտածելու էր այդ խնդիրը, որովհետև մինչեւ հիմա յապաղումը ուղիղ պիտի չըլլայ։ Այդ առաջարկութիւնը և ոչ մէկ կերպով պէտք է մերժել։ Ատանայի դէպքը միայն նոյն տեղին յատուկ չէ. այս ազգին վրայ փոխարի ենթարկուած վէրք մըն է։ Անոր ախտանանչութիւնը կատարելու և դարմանումին ջանալու համար, պէտք է առանց ժամանակ կորսնցնելու փութով յանձնաժողով մը կազմել և ճամբայ հանել։ Օրէնքը մէկ կողմ թողունք. բացառիկ ատեաններ բացառիկ միջոցներ ձեռք կ'առնուին։

Ուրիշ շատ մը երեսփոխաններ ալ խօսեցան, պահանջելով քննիչ մարմնոյն առաքումը։ Յետոյ մեծամասնութեամբ ընդունուեցաւ Եպարքոսին առաջարկութիւնը և ձեռնարկուեցաւ քուէարկութեան Ատանա երթալիք յանձնաժողովին համար երկու երեսփոխաններու ընտրութեան, մէկը՝ իսլամ և միւսը՝ ոչ-իսլամ։ Այդ միջոցին նիստը պահ մը դադրեցաւ։

Առտեանը նորէն բացուեցաւ ժամ 7½ին։ Ներկայ էին Եպարքոսը, ներքին, արտաքին, հանրօգուտ շինութեանց, անտառներու և հանքերու, կրթական ու երկրագործական նախարարները և պետական Խորհուրդին նախագահը։ Ատանա ղրկուելիք երեսփոխաններուն քուէարկութիւնը կատարուելով, Էտիրնէի երեսփոխան Յակոբ էֆ. Պապիկեան և Պրուսայի՝ Շէֆիգ պէյ մեծամասնութիւն չստացան։ Յետոյ կարդացուեցաւ Մեծ Կղզիի արգելափակներու մասին յանձնաժողովին տեղեկագիրը, որ, ըսելէ յետոյ թէ անոնց մասին կատարուած քննութիւնը արդիւնքի մը չէ յանգած, կ'առաջարկէր գրութիւնները զինուորական ատեանին ղրկել, քննութիւն կատարելու համար։ Արիֆ Իսմէդ պէյ խօսք առնելով ըսաւ թէ, ազգին սիրտը ամոքելու համար, նոյն արգելափակներու մասին կատարուելիք օրինական ամէն գործողութիւն նպատակայարմար է։ Բանախօսը յարեց.—«Զինուորական ատեանը պաշտօն ունի քննութիւն կատարել ռէակցիոնին մասնակցողներուն նկատմամբ։ Մենք չենք գիտեր թէ Մեծ Կղզիի արգելափակները ռէակցիոնին մասնակից են թէ ոչ, սակայն զինուորական ատեանը դիտէ իր ընելիքը. պէտք չունի որ մենք իրեն ուղղութիւն ցոյց տանք։ Եթէ յանձնաժողովին քննութիւնը արդիւնք մը չէ ունեցած և ամբաստանութեան ենթարկելիք արարք մը չէ գտնուած, ըստ օրինի հարկ եղածը պէտք է կատարել։ Առանց տարցոյցի կարելի չէ զինուորական ատեանին ղրկել։» Ուրիշ երեսփոխաններ ալ խօսելէ ետքը, յանձնաժողովին կողմէ Բահմի պէյ սա յայտարարութիւնը ըրաւ.— «Յանձնաժողովը ամէն կողմ դիմելով բան օրինի քննութիւն կատարեց։ Անդամներէն ոմանք, ժամանակ չկորսնցնելու համար, առաջարկեցին խնդիրը յանձնել ձեռնհաս պաշտօնատարին, որպէս զի իւրաքանչիւրին համար տեղւոյն վրայ քննութիւն կատարուի և ձեռք բերուելիք արդիւնքին համաձայն վճիռ մը արձակուի. ուրիշներ ալ առաջարկեցին լրագիրներու միջոցաւ ծանուցանել, վասն զի կարելի է որ դիմողներ և ամբաստանութիւն ընողներ գտնուին։ Այդ ալ բրինք, բայց արդիւնք մը չունիցաւ։ Հետեւարար պէտք է զինուորական ատեանին ղրկել։» Ուրիշներ ալ խօսելէ ետքը որոշուեցաւ այդ խնդիրը նկատողութեան առնել երկուշաբթի օր։

Ժողովը յետոյ, արտաքին գործոց նախարարին առաջարկութեամբ, դրնտիակ նիստի մէջ նշանակութեան առաւ Թուրքիոյ և Պուլկարիոյ միջև կնքուած բրոդոքոլը։ Վիճաբանութիւնները մինչեւ ժամ 11½ին տեւեցին և բրոդոքոլը 34ի դէմ 121 ձայնով ընդունուեցաւ։

Առաջիկայ այդ բրոդոքոլը.

«Վերջին Թուրքիոյ պատերազմին ետք, Պերլինի դաշնագիրին համաձայն, կազմուած էին «Պուլկարիա» կոչուած իշխանապետութիւն մը, որ կը տարածուէր Դանուբէն մինչեւ Պալքանները, ինչպէս նաեւ Պալքաններէն անդին «Արեւելեան Ռումէլի» անուն առանձնաշնորհեալ նահանգ մը։ Դաշնագիրը կը տրամադրէր որ իշխանապետութիւնը ժողովուրդին կողմէ ընտրուած օտար իշխանի մը ձեռքով կառավարուի, և նահանգին համար ալ մեր կառավարութիւնը քրիստոնեայ կուսակալ անուանէ։ 1885ի դէպքերուն հետեւանքով նահանգը իշխանապետութեան կցուեցաւ, և յետոյ, մեր երկրին շահերը պաշտպանելու առերեւոյթ նպատակով «Արեւելեան Ռումէլիի կուսակալ» տիտղոսը աւելցուեցաւ Թագաւորին տիտղոսին վրայ։ Մեր վերջին յիշատակումն ատեն, 1324 Սեպտ. 20ին, իշխանապետութիւնը անկախութիւն հռչակեց Թրնովայի մէջ, ու «Պուլկարիոյ իշխան և Արեւելեան Ռումէլիի կուսակալ» տիտղոսը «Պուլկարիոյ Թագաւոր»ի վերածեց։ Մեր կառավարութիւնը, դաշնագրական իրաւունքներու վրայ յենած, մեծ տէրութեանց մօտ բողոքեց իրերու այս վիճակին դէմ։ Բայց քանի որ միջազգային յարաբերութեանց մէջ կանոն է ձեռք անցուած իրաւունքները պահել և մինչև մէկ ատենուան կորսուած իրաւունքները կրկին ձեռք անցընելու համար զէնքի դիմել, մենք նկատելով որ նախկին ռէժիմին սխալներուն հետեւանքով Պուլկարիոյ մէջ օսմ. իրաւունքները կորսուած էին, մինչ իշխանապետութիւնը իրապէս իր անկախութիւնը ստացած էր բոլոր կառավարութեանց մօտ, Պերլինի դաշնագիրը ստորագրող տէրութիւնները Բ. Դրան բողոքին պատասխանելով յորդորեցին զայն որ դրամական փոխարինութեան ձեւով կարգադրէ խնդիրը։ Բ. Դուռը այս խորհուրդներուն համակերպելով բանակցութեան մտաւ Պուլկարիոյ հետ։ Սակայն խիստ մեծ տարբերութիւն մը կար մեր կառավարութեան պահանջած գումարին և Պուլկարիոյ կողմէ առաջարկուած 82 միլիոն ֆրանքին մէջ։ Այդ միջոցին Ռուսիա միջամտեց խնդիրը հարթելու համար, մեր վերջին առաջարկութեան համաձայն հինգ ու կէս միլիոն օսմ. ոսկիով (125 միլիոն ֆր.) փոխարէն մեզ ձգելով 40 տարեվճարները այն 802,500,000 ֆրանքի պատերազմական տուգանքին, զոր վերջին պատերազմէն ետք յանձն առած էինք վճարել Իրեն՝ իւրաքանչիւրը 350,000 օսմ. ոսկիոց 101 տարեվճարներով, որոնց 26ը վճարուած են արդէն։ Տեղեկացանք Բ. Դրան և ռուս ու պուլկար կառավարութեանց միջև կնքուած պայմանագրութիւններուն։ Եթէ յանձնաժողովս Ընդհ. Ժողովին առջև ընելիք յայտարարութիւն մը ունի, ան ալ սա է թէ Պուլկարիոյ անկախութիւնը արդէն վաւերացուած է տէրութեանց կողմէ, թէ վաւերացեալ պայմանագրութեանց փոխանակութեան համար որոշուած պայմանաժամը երեք օրէն կ'աւարտի և թէ անհրաժեշտ է ամէն առկախ խնդիր վերջացնել, որպէս զի կարելի ըլլայ բարւոք վիճակի մը մէջ դնել մեր ներքին վարչութիւնը և արտասահմանի հետ մեր ունեցած յարաբերութիւնները»։

Ստորագրութիւններ)

ՆԵՐՔԻՆ ԼՐԻՐԵՐ

ՍԱՒԼԹԱՆԻՆ ԱՌԱՋ ԹՕՐԳԱՐՈՒ ՊԱՏԱՐԱՍԸ.— Կայսրը, երէկ, ժամը 6ի սահմանները եօթը զուսարի չքեղ նաւակով գնաց Թօրգարու պալատը։ Նաւակին մէջ կը գտնուէին Անմէտ Մուխթար փաշա, Երեսփ. Ժողովի նախագահ Անմէտ Բիզա պէյ, կայսերազան իշխան Զիւանատին էֆ., առաջին Թիկնապահ Բէմզի և Թիկնապահ Բէգիէթ պէյերը։ Կայս. Նաւակին կ'ընկերանային ուրիշ չորս նաւակներ, ուր կը գտնուէին կայսերազուն իշխան Հիլմի և Նէճմէտտին էֆ.ներ ու պալատական պաշտօնատարներ։ Օդը արեւոտ ըլլալուն, կայսրս նուռի ծաղկի գոյն հովանոց մը բացած էր։ Քառորդ մը յետոյ կայս. նաւակը Հիւնքեար Իսկէլէսի հասաւ։ Քարափին վրայ կեցած զօրքեր զինուորական բարեւով ողջունեցին Սուլթանը, և Բ. զօրաբաժնի նաւագախումբն ալ Հուրրիյէթ Մարշը նուագեց։ Այդ միջոցին զինուորները «Բատիշահըմ չօք եաշա» գոչեցին։ Սուլթանը ցամաք ելաւ և երկու ձիով բաց կառք մը նստաւ։ Իր դիմացը նստած էին Անմէտ Մուխթար փաշա և Անմէտ Բիզա պէյ։ Միւս կառքերուն մէջ ալ կը գտնուէին կայսերազուն իշխանները և պալատական հետեւորդները։ Կառքերը պալատան մէջտեղի դռնէն ներս մտան։ Այդ դրան առջև կեցած էին զինուորներ ու պալատական պաշտօնատարները։ Երբ կայս. կառքը Պաշ-իւս-Սաատէթի առջև հասաւ, հոն կը գտնուէին զիւլիթիի պաշտօնեաներ. յետեւյ դրան դասլիճին առջև ալ պալատական պաշտօնեաներ։ Հոն Սուլթանը կառքէն իջաւ և իր հետեւորդներուն հետ դռնէն ներս մտաւ և դիմացը գտնուող Սրզ Օտասին գնաց։ Դրան առջև կայսրը դիմաւորեցին Եսարքոսը, Շէյխ-իւլ-Իսլամը, Մահմուտ Շէվքէթ փաշա, պատերազմական նախարարը, ներքին գործոց նախարարը, Ծերակոյտի նախագահը, զինուորական ատեանի անդամ Իզզէթ փաշա, Էվգաֆի նախարարը, հանրօգուտ շինութեանց նախարարը։ Սուլթանը ամէնուն ալ կայս. մեծարանքներ ընելով Արզ Օտասին մտաւ։ Յետոյ նախարարներն ալ նոյն սենեակը մտան։ Կայսրը Խրզգայի Շէրիֆի յարկէն անցնելով Պաղատա Քէօշկը գնաց և հոն բազկաթոռի մը վրայ հանգիստ առաւ պահ մը։ Ժամը եօթին քառորդ մնացած, Սուլթանը կայս. Դոլմաբահչէի մտաւ։ Ապակեդարանի մը մէջ դրուած զարդարուն գահի մը նկատմամբ բացատրութիւններ ուզեց Դոլմաբահչէի պաշտօնեաներէն, որոնք իրենց լսածն ու գիտցածը յայտնեցին։ Այդ գահը կը վերաբերէր Շահ Իսմայիլ Սաֆվիին։ Ներքին գործոց նախարար Ֆէրիտ փաշայի ուշադրութիւնը գրաւեցին 300 տրամնոց և նաբինջի մեծութեամբ զմբուխտներ, որոնց մասին տեղեկութիւններ ուզեց։ Եավուզ Սուլթան Սէլիմ զանոնք առած էր Շահ Իսմայիլի ձեռքէն։ Այդ միջոցին Անմէտ Բիզա պէյ խմացած ըլլալով որ կայս. Դոլմաբահչէն մէջ գտնուող շատ մը թանկագին առարկաներ կորսուած են Համիտի օրով, Սուլթանին յայտնեց այդ պարագան։ Կայսրը հրամայեց որ Դոլմաբահչէն առարկաներուն ցուցակը պարունակող տետրակէն հատ մը տրուի, որ պաշտօնեաներու կողմէ ոչչէ անցուեցաւ։ Սուլթանը նաեւ հրամայեց որ Դոլմաբահչէն վերադարձուին Եըլտըզի մէջ երեւան հանուած այն առարկաները, որոնք Դոլմաբահչէն ցուցակին մէջ կան։ Յետոյ Կայսրը երկրորդ սենեակը գնաց։ Հոն մեծաղոր Սուլթաններուն զգեստները վայրէ կազապարներու վրայ անցուած էին, գոհարեղէններով և զէնքերով զարդարուն։ Կայսրը մէկիկ մէկիկ իր քով գտնուողներուն ցոյց տուաւ այդ զգեստները։ Յետոյ ձեռքն առաւ ու քննեց Սուլթան Ազիզի յակինթէ մատնին և զմրուխտի վրայ սքանչելապէս փորագրուած Թուղրան։ Կայսրը այդ միջոցին կը տեսակցէր Մահմուտ Շէվքէթ և Հիւսէյին Հիւսնի փաշաներուն հետ։ Սուլթանը ուրիշ թանկագին հնութիւններ ալ աչքէ անցընելէ յետոյ, կայս. Դոլմաբահչէն մեկնեցաւ։ Նոյն պահուն պալատան առաջին քարտուղար Խալիլ Զիհնի պէյը իր քով կանչեց և պաշտօնական ընթացիկ գործերով զբաղեցաւ, չուզելով պետական գործերը ձգձգել։ Իրիկուան Համազ Խրգայի Շէրիֆի յարկին մէջ ընելէ յետոյ Սուլթանը կառք նստաւ, իր դիմաց ունենալով Անմէտ Մուխթար փաշան։ Թօրգարու պալատան քարափէն կայսրը նաւակ նստաւ ու Տոլմապաղչէ դարձաւ։

ԵՐԼՏՐՂԻ ԴԱՆԶԱՐԸ.— Եըլտրզի պալատան մէջ կատարուած հետազօտութիւններու միջոցին դարան մը երեւան եկաւ, որուն մէջ կը գտնուին խիստ թանկագին շատ մը զոհարեղէններ։ Բէլօշկի մը մէջ խոշոր լաստեր մը գտնուեցաւ։ Գեղարուեստական նրբութեամբ շինուած այդ լաստերը փղոսկրէ է և ծառի ձեւունի։ Ճիւղերուն վրայ կան ոսկիէ բաղեղներ։ Այս գեղեցիկ լաստերը 5—6000 ոսկի կը գնահատուի և Համիտի նուիրուած է եղեր Հիճազի նախորդ կուսակալ Բաթիյա փաշայի կողմէ։ Քաղաքապետութեան յանձնուեցան Եըլտրզի շինքերուն կարասիները, աւազաններուն մէջ գտնուած չոգեմակոյկները և նաւակները։ Միայն Մէրթաբիմ Տաբիէին անձնական Դանձուն պիտի մնայ։ Եըլտրզի պարտէզները հանրութեան առջև պիտի բացուին յառաջիկայ շաբթու։ Իսկ շինքերուն մուտքը այն ատեն միայն ազատ պիտի ըլլայ, երբ կարասիներուն ցուցակագրութիւնը աւարտի։

ՀԱՄԻՏ ՄԻԹՇ Ե'ՕՐՉԷ.— Սելանիկի կալանաւորը անկուշտ մարդ մըն է. հիմա ալ լուր ղրկեր է որ Եըլտրզէն իրեն ղրկեն ամէն օր հաւկիթ ածող տասը հաւ, երկու աքաղաղ, երկու կով, սիրական ոչխարները և խառնուգէգ կենդանիներու մէկ քանի վանդակ կաքաւ։ Համիտի այս խնդրանքին գոհացում պիտի տրուի։

Գ. ՉՕՐԱՔԱՆԱԿԻ հրամանատարութիւնը կը հերքէ սա լուրը թէ զինուորականները իրենց համազգեստին գոյնով գլխանոց պիտի կրեն։ Այս լուրը Սիբէրը Սաֆգայի Հուրրիեթ առնելով հրատարակած էինք երէկ։

ՖԷՐԱՆՍԱՑԻ զինուորական կցորդը երէկ պատերազմական պաշտօնատունը երթալով տեսակցեցաւ նախարար Մալին փաշայի ու սպայակոյտի դեր-նախագահ Իսաա փաշայի հետ։

ՏԵՍԱԿՑՈՒԹԻՒՆ ՄԸ ՄԱՀՄՈՒՏ ՇԷՎՔԷԹ ՓԱՇԱՅԻ ՀԵՏ.—Լա Թիւրքիի խմբագիրներէն մէկը տեսակցութիւն մը ունեցած է ազատարար բանակին հրամանատար Մահմուտ Շէվքէթի փաշայի հետ։

Խմբ.— Վսեմութի՛ւն, ազատարար բանակը տակաւին երկար պիտի մնայ Պոլիս։

Փաշան.— Ձշդիւ չենք գիտեր։ Ատիկա կախում ունի այն ժամանակէն որ պէտք պիտի ըլլայ բէաքսիոնը ամբողջովին ջնջելու համար։ Եւ մենք այդ գործը վերջացնելու մօտ չենք տակաւին։ Թէև Պոլիսը մաքրելու գործը սկսած և բաւական յառաջացած է, սակայն դեռ բաւական ատենի պէտք կայ։ Այս քաղաքին մէջ բէաքսիոնը խոր արմատներ ձգած է մանաւանդ Պոլսոյ թաղերը։ Ա՛յն ատեն պիտի մեկնինք երբ ապահով ըլլանք թէ բարեկարգութիւնը այսուհետեւ բնա՛ւ չպիտի խանգարուի մայրաքաղաքիս մէջ։

Խմբ.— Պաշարման վիճակը որքան պիտի տեւէ։

Փաշան.— Ատիկա ալ կախում ունի բէաքսիոնին ամբողջական ջնջումէն։ Ամիս մը, երկու ամիս, թերեւս աւելի։ Այս մասին, կը կրկնեմ, դժուար է թուական մը որոշել։ Յամառօրէն կ'աշխատինք. ան ինչ որ կրնամ ըսել ձեզ այս մասին։

Խմբ.— Ազատարար բանակէն որքան զինուոր արդէն մեկնած է։

Փաշան.— Կամաւորները և բէտիֆները արդէն մեկնած են և իրենց տեղերը դարձած։ Կանոնաւոր զինուորները միայն զէնքի տակ կը մնան հոս։ Ասոնցմէ իբր 27 վաշտ կայ։

Խմբ.— Իսկ Պոլսոյ հին զինուորնե՞ր ինչ պիտի ըլլան։

Փաշան.— Ինչպէս գիտէք, այդ զինուորները մեծ մասամբ արդէն Մակեդոնիա ղրկուեցան, ուր ճամբաներու շինութեան պիտի ծառայեն։ Տասը հազար մեկնած են արդէն և աշխատութեան սկսած։ Ասանկով բազմաթիւ ճամբաներ պիտի ունենանք կայսրութեան այդ մասին մէջ։ Մեծապէս պէտք ունինք ատոնց՝ առեւտուրի ու ճարտարարուեստի զարգացման համար։ Զարիքէն բարիք կը ծնի։ Դուրսի շարժման չմասնակցող զինուորներու, անոնցմէ նոր վաշտեր պիտի կազմենք այն սպաներուն հրամանատարութեամբը որոնց մասին վստահ ենք։

Խմբ.— Անատոլուի մէջ ինչպէս է կացութիւնը։

Փաշան.— Այդ մասին շատ չափազանցուած է, և պաշտօնական տեղեկութեանց համեմատ, Ատանայի մէջ հայերէն և իսլամներէն սպանուածներուն թիւը 3000ը չանցնիր։ Ա՛ւր են այն 30,000 ջարդուածները զոր կը ծանուցանէին կարգ մը հեռագիրներ առաջին օրերը։ Ի՞նչ ալ ըլլայ, որոշած ենք գործել ամենամեծ խստութեամբ. վերջին ծայր խստութեամբ պատժել վերջին խռովութեանց հեղինակները։ Արդէն 10 վաշտ զօրք ճամբայ հանուած է դէպի Ատանայի նահանգը, որ ըսել է 8000 զինուոր ամբողջովին հաւատարիմ Սահմանադրութեան։ Եօթը սպայէ զինուորական ատեան մը ևս ճամբայ եկած է դէպի Ատանա, ուր հասաւ երէկ։ Ամենախիստ քննութիւն մը պիտի բանայ — եթէ արդէն այս ժամուս չէ բացած — և յանցաւորները պիտի կախուին, ինչպէս Պոլիս, անեղծոյն ամէնէն բանուկ հրապարակներուն վրայ, զորս արիւնով ծածկեցին։ Ասիկա անհրաժեշտ օրինակ մը պիտի ըլլայ հասկցնելու համար անոնց նմանիկ ուզող ամէն կարգի բէաքսիոնէրներու, որ յարգեն ուրիշին կեանքն ու ստացուածքը։ Ըլլա՛յ իսլամ կամ ոչ-իսլամ։ Ասով արդարութիւնը ալ գործադրուած պիտի ըլլայ։

Խմբ.— Թոյլ կուտա՞ք վերջին հարցում մը ալ. նոր մարդիկ պիտի կախուին Պոլիս։

Փաշան.— Աւա՜ղ, այո՛, դեռ բազմաթիւ մարդիկ պիտի կախուին։ Թիւը կախում պիտի ունենայ Պաստրազմ. Ատենին վճիռներէն, բայց ատոյգ է որ դեռ կախուողներ պիտի ըլլան։

ԱՐՏԱՔԻՆ գործոց Նախարարութեան մէջ արտաքին թղթակցութեանց քարտուղարի պաշտօնը ջնջուելով, անոր տեղ կազմուեցաւ քաղաքական գործերու տեսչութիւն մը։

ԴԱՏԱՊԱՐՏՈՒԹԻՒՆ.— Զինուորական ատեանը մշակենական տուժանակիր աշխատութեան դատապարտեց Մբմեսար Շերիպ լրագրին արտօնատէր Տոքդ. Հիւսէյին Բէմզի էֆ.ն՝ ապստամբութեան հրաւիրող հրատարակութիւններ ըրած ըլլալուն համար։

ՍՈՒԼԹԱՆԸ զոյգ մը ձի Նուիրեց ոստիկանութեան Նախարար Ալի փաշայի։

ՎԱՏՐՈՒՄ.—Կառավարութիւնը որոշեց առանց փոխարինութեան վարել պետական այն պաշտօնեաները որոնք հին դրութեան անձնաւորութեանց հետ յարաբերութիւն, լրտեսութեան մասնակցութիւն ունեցած և կամ գանգնկեց վեհապետին յայտնապէս ծառայած են լրտեսութեան մէջ։

ՊՈՏՈՒԹԵԱՆ մէջ ծառայող օտարահպատակ պաշտօնեաները պիտի դադրեցուցուին՝ փոխարինութիւն մը արուելով։

ՌԱՍԻԶԻ քաղաքին ճարտարապետ Պ. Պուվան, երէկ, Կ. Պոլիս ժամանեց և Ֆրանսական դեսպանատան առաջին թարգմանին հետ Բ. Դուռը գնաց։ Ինչպէս յայտնի է, Պ. Պուվան ծրագիր մը պիտի պատրաստէ Կ. Պոլսոյ բարեզարդութեանը համար։

ԺՈՒՐՆԱԼՆԵՐԸ.— Երլոբզի մէջ գտնուած ժուրնալներուն կարգադրները պիտի հրատարակուին։

ԱՊԱՏ-ԲԻԼ-ՀԱՄԻԴ ուզեր է որ իր սիրական դաւակը՝ Պիւրհանէտտին քովը գտնուի, բայց կառավարութիւնը որոշած է որ այդ իշխանը Մանասդրը բնակի։

ԱԱԳՍ. ՈՒՂԵՒՈՐՈՒԹԻՒՆԸ.—Ներքին գործոց նախարար Ֆէրիտ փաշա յայտարարեր է Իզմիրի յունական Իմերիսիա լրագրին տնօրէնին թէ Սուլթանը մտադիր է խիստ մօտերս Իզմիր ուղեւորիլ։ Ֆէրիտ փաշա յարեր է որ ինք ալ միասին պիտի գտնուի և թէ ուրիշ նահանգներ ալ պիտի այցելեն։

ՊԱՏՏՕՆԱԿԱՆ զեկոյց մը կը ծանուցանէ թէ անտառներու կողմէ պէտք չէ զինուորական գործերուն չվերաբերող խնդիրներու համար դիմել ազատութեան բանակին հրամանատարութեան, այլ ձեռնհաս պաշտօնարանին։ Ասկէ վերջը ըլլալիք այդ կարգի դիմումներ նկատողութեան պիտի չառնուին։

ՍՈՒԼԹԱՆԸ յառաջիկայ հինգշաբթի Խորհրդարան պիտի երթայ՝ Սահմանադրութեան վրայ երդում ընելու։

ՍԳԱՀՄՈՒՏ ՇԻՎԱՐԻԹ ՓԱՇԱ.—Օսմանիէտ Լոյս կ'առաջարկէ Նոպէլի մրցանակը յանձնել ազատութեան բանակին հրամանատար Մահմուտ Շեվքէդ փաշայի՝ ո՛չ միայն իր հայրենիքին, այլ ամբողջ մարդկութեան մատուցած ծառայութեանը համար։

ՏԻԱՐՊԷՔԻՐԻ կուսակալ կարգուած է Պինկազիի կառավարիչ Կալիպ փաշա։

ՋԷՆԹԻՍԸ.—Պաշտօնական զեկոյց մը նորէն կը ծանուցանէ մինչեւ մէկ շաբաթ յանձնել արշիլեալ զէնքերը։ Հակառակ պարագային, խիստ պատիժներու պիտի ենթարկուին անոնք որոնց քովէն այդ կարգի զէնքեր գտնուին։

ՆԱԻԱՌՔԻՆ երկու յիմնապետներ՝ Ճէմալ ու Մէհմէտ դրամական պարգեւներ պիտի ստանան՝ Ասարը Թէվֆիզի հրամանատար Գապուլի պէյը կեանքերնին վտանգի դնելով ազատելու աշխատած ըլլալնուն համար։

«ԹԱՆԻՆ» լրագիրը մէկ քանի օրէն պիտի սկսի վերսին հրատարակուիլ։

ԳԱՍԱՐԻ ԹԱՇՆԱՔԻ մէջ, երէկ, Բուսուլ անուն քիւրտ չարագործ մը ձերբակալուեցաւ, որ վերջին դէպքերուն ատեն զինուորի հագուստով ու Մարթինի հրացան մը ձեռքը բռնած փողոցէն անցնողները կ'ասպնջկէր։

ՊՐՈՒՍԱԿԻ մէջ յուլիս 10էն 30 սեպտեմբեր ցուցահանդէս մը պիտի կազմակերպուի Սուլթանին հովանաւորութեամբ։ Հետեւեալ վեց ճիւղերէն պիտի բաղկանայ.—Ա. Արուեստ ու կրթութիւն, Բ. ձեռարուեստի զանազան ճիւղեր (կտաւի, յախճապակի, կաւերու, գործիք, ոսկերչութիւն, հոտերէն, մեքենայ եւայն), Գ. հանքի ու ածուխի արտադրութիւն, Դ. հիւսուածեղէն, Ե. երկրագործութիւն և Զ. մանդեղէններ։ Իրեւ մրցանակ պիտի տրուին ոսկի ու արծաթ չքադրամներ, վկայականներ և դրամական նուէրներ։ Պրուսայի կուսակալութիւնը մանրամասն ծրագիր մը ղրկած է մեզ։ Ողիմպոսի ատրոտը գտնուած այդ գեղեցիկ և վաղեմի քաղաքը ցոյց պիտի տայ թէ ո՛չ միայն Կայսրութեան առաջին ու ամէնէն հին մայրաքաղաքն է, այլ նաեւ ճարտարուեստի կեդրոնը։ Ուրեմն այս տեսակ զբօսաշրջիկներու կարգախօսը պիտի ըլլայ.— «Դէպ ի Պրուսա»։

ՈՍԿԵՌԷՆ թաղապետութիւնը աճուրդով պիտի ծախէ Կալաթա Սէրայի չէնքին բանէն դատ եղած մասը։ Փափաքողները ուրբաթէ դատ ամէն օր, ժամ 5էն 9, պէտք է դիմեն նոյն թաղապետութեան։

ԱԶԳԱՅԻՆ ԿԵԱՆՔԸ

ՄՈՒՇԵՆ ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ

ԿԱՅՍՐԻԹԻՆԸ ՏԱՐՕՆԻ ՄԷՋ

Երէկ, ժամը 6ին, Խորհրդարանի մէջ Մուշի երեսփոխան Գեղամ էֆ. հետեւեալ իմաստով հեռագիրները ստացած է Մուշէն, ապրիլ 29 թուակիր, Տ. Վարդան վրդ.ի ստորագրութեամբ։

Բ. Դռնէն խիստ հրամաններ հասան. ազատամիտ կառավարիչ և հրամանատար պէյերը բարեացակամութեամբ կ'աշխատին թէեւ, սակայն յուզումը նոյն թափով կը շարունակէ, որովհետեւ գրգռիչները տակաւին չեն ձերբակալուած, և մինչեւ որ անոնք չբռնտարկուին, յուզումը վերջ չի գտներ։

*** Նոյն թուակիր հեռագրով Տ. Վարդան վրդ. կ'իմացնէր որ Ծարան գիւղացի Մուրատ անուն Հայ մը անօթութենէ մեռած է, ամէն օր հարիւրաւոր աղքատներ առաջնորդարան կը դիմեն ոգեպահիկի համար ու չեն գտներ. առաջարկած է գէթ երկրագործ. պանքային փոխառութիւններ ըլլան այս թշուառութեան ամոքելու։

*** Երէկ նախարարութիւնը Խորհրդարան եկած ըլլալով Գեղամ էֆ. այս հեռագիրը ներկայացուց վարչապետին՝ Հիլմի փաշայի և Ժողովի նախագահ Ահմէտ Բիզա պէյի, և ապա կրկին ներկայանալով թէ՛ տիրող յուզումին և թէ տասիկ կարօտութեան մասին բացատրութիւնները տուաւ, դիտել տալով թէ աղքատ հողագործներու սերմնցուին յատկացուած 100,000 ոսկիի գումարն ալ ցարդ չվերկուեցաւ, չնայելով որ գարունը անցնելու վրայ է և թէ ահա՝ անօթութենէ կը մեռնին։

*** Մեծ-Եպարքոսը կը յայտարարէ թէ Մշոյ մէջ ոչ է դէպք տեղի չէ ունեցած. արդէն Բաղէշի կուսակալ Հիւսնի պէյն ալ տրուած հրամանի մը վրայ Մուշ մեկնած է։ Ապահովութիւններ արուեցան թէ բան մը չպատահելու համար հարկ եղած միջոցները ձեռք առնուած են։ Իսկ սերմնցուի սահմանուած 100,000 ոսկիի գումարին բաշխման խնդրոյն համար ալ՝ Ն. Բարձրութիւնն բան է, որ լաւ է, եթէ ներքին և հանք. շինութեանց նախարարներուն դիմուի, որոնց յանձնուած է խնդիրը։

*** Գեղամ էֆ. յետոյ ներքին գործոց նախարար Ֆէրիտ փաշայի կը ներկայանայ, որ Մշոյ համար կը կրկնէ նոյն ապահովութիւնները. իսկ Մշոյ կարօտութիւնը շեշտող հեռագիրը իր մօտ կը պահէ՝ նիստի առնելու համար։ Յետոյ Գեղամ կը տեսնէ Նորատունկեան էֆ.ն ալ և ինչպէս Ֆէրիտ փաշայի, նոյնպէս Հանր. Շինութեանց նախարարին ալ կը խօսի Ա. Նատուրի կարօտ հայ հողագործներու մասին, խնդրելով որ նպաստի բաշխումը կարօտութեանց համեմատութեամբ ըլլայ ևն.։ Նախարարները կը խոստանան կարեւորն ի գործ դնել։

ԱՏԱՆԱՅԻ արկածեալներուն օգնելու համար կազմուած Համազգային Օգնութեան Յանձնաժողովը և Նպաստից Յանձնաժողովը, այս առտու, հաւաքական նիստ մը գումարեցին Բերայի Արհեստանոցին մէջ։ Ատենապետ Ստեփան էֆ. Գարաեան յայտնեց թէ Սուլթանը բարեհաճած է սիրով ընդունիլ Հանգ. Յանձնախումբին Նախագահութիւնը, ինչ որ ուրախութեամբ լսուեցաւ։ Ժողովին անդամներէն Խորհրդակցութիւններ կատարուեցան և որոշուեցաւ Բշ. օր դարձեալ հաւաքական նիստ կազմել։ Ատենապետ էֆ.ին յանձնարարութիւններ եղան իրենց յանձնուած պաշտօնին կիրառման մասին։

*** **ԱՏԱՆԱՅԻ** պատուիրակները՝ Տ. Գէորգ վրդ. և Ս. Սուին երէկուան թիւով կը հեռագրեն Պատրիարքարան.— Վաղը Թարսուս, Մերսին կը մեկնինք։ Նորէն հաս պիտի վերադառնանք։ Նոր կուսակալ Մուսթաֆա Զիհնի փաշայի ժամանումը խռովութիւնները դադրեցան. հանդարտութիւնը կը տիրէ. արկածեալց համար մեր բրած դիմումները սիրով կ'ընդունի և խնդրուած ամէն կարգի դիւրութիւնները կ'ընծայէ։ Անոնք որոնց տունները չեն այրուած, աստիճանաբար տեղերնին կը վերադառնան, տուն չունեցողները վրաններու տակ կը պատսպարուին, հանգստութիւնն ու կարգապահութիւնը կը տիրեն։

ԱՏԱՆԱ. հասած է Պոլսէն ղրկուած պատերազմական առեանը։

ԿԱՐՆՈՑ կուսակալին ու զինուորական հրամանատարին դէմ դատ բացուած է վերջին խռովարարական դէպքին պատճառաւ։

ՌԱՐԻԶԷՆ կը գրեն մեզ թէ անցեալ չաբթու Ատանայի կոտորածին առթիւ մեծ մէջթինկ մը տեղի ունեցած է, որուն մէջ խօսած են Ֆրանսայիներ, ինչպէս նաեւ Պ. Արշակ Զօպանեան։ Սակայն ազգի անձերէ կազմուած է նպաստի յանձնաժողով մը, որ քանի մը օրուան մէջ, հանգանակած է 30,000 ֆր.էն աւելի գումար մը։

Պ. ՌԻԶՕՆ.— Ֆրանսայի արտաքին գործոց նախարար Պ. Բիչօն 4000 ֆր. նուիրած է Ատանայի հայ աղէտեալներուն համար։

ՊԱՏՐԻԱՐՔԱՐԱՆՆԷ երէկ գրուեցաւ Ատանայի պատուիրակ Տ. Գէորգ Մ. վրդ. Ալանեանի և Սարգիս էֆ. Սուինի թէ իրենց վերջին նամակով ու հեռագիրներով ըրած խնդրանքին համաձայն, Նպաստից Յանձնաժողովին կարգադրութեամբ, արկածելոց ճերմակեղէնի պէտքերուն համար անմիջապէս 100 ծրար ամերիքան քարօթ, ինչպէս նաեւ 300 հատ վերմակ և 1000-1500ի չափ զինկոյէ ամաններ ճամբայ հանուեցան դէպի Մերսին։

*** Պատրիարքարանէն հեռագրուեցաւ երէկ Ատանա և Մերսին որպէս զի Մաբաշի Առաջնորդ Տ. Մկրտիչ արք. Վեհապետեան որ Պատրիարքարանի պատուիրակներուն հետ ազէտին վայրը մեկնած էր՝ անմիջապէս իր պաշտօնատեղին մեկնի, քանի որ լուր կայ թէ Մարաշի շրջականներն ալ չփոթութիւններ ծագած են։

*** Տեղապահ Սրբազանը շնորհակալութեան գիրեր ղրկեց Իսիրնէի կուսակալին և Իթթիհատի Գլխաւորին, որոնց նախաձեռնութեամբ Ատանայի արկածելոց ի նպաստ կազմակերպուած պարահանդէսին արդիւնքը՝ 100 ոսկի՝ Ս. Ռապէր Միզրահիի ձեռքով յանձնուած էր Պատրիարքարան։

ԱՏԵՆԱԳՈՍԱՑ ժողովին նիստը տեղի ունեցաւ, այսօր, արհեստանոցին մէջ։

ԽՍԱՌՆ ժողովը, յառաջիկայ Գշ. առաւաւ պիտի գումարուի Ղալաթիոյ Խորհրդարանը։

«ՍԹՐԱՆԳԷԹ ՓԻՏՆՈՒՆ.»—Մեր նորեկ-շաբթի օրուան թիւով հրատարակած էինք Թանէ յոյժ կարեւոր մէկ խմբագրականը Ատանայի կատարածներուն վրայ։ Սերվիքը Ֆիլնուն, այդ խմբագրականին առթիւ կը գրէ թէ Ատանայի կոտորածը բէթքսիոնէականներուն գործն է, և տեղւոյն պաշտօնէութիւնը պատասխանատու է հրդեհին, որուն առաջքը չկրցաւ առնել։ Յետոյ, թերթը կը պատասխանէ Թանէին, որ, ինչպէս կը յիշեն մեր ընթերցողները, խստաբէ քննադատած էր ներքին գործոց խորհրդական տիրահռչակ Ասիլ պէյը այն անմոռանալի հեռագիրը ուղղած ըլլալուն Ատանայի կուսակալին՝ կոտորածին սկիզբը։ Սերվիքի Ֆիլնուն կը պախարակէ բարիպեան մեծ և ուղղամիտ թերթը և չընդունիր անոր այնքան իրաւացի դիտողութիւնները ու այդ ահռելի տղէտին առթիւ յայտնած անկեղծ կարծիքները։ Կ'ըսէ թէ ճիշդ է որ հին բանակալ բէժիմը երկրին զանազան տարրերը իրարու դէմ կը հանէր, բայց հիմա այս երկրին մէջ հաստատուն Սահմանադրութիւն մը կայ, ամէն մարդ ազատ ու հաւասար է և անցեալ յուլիսէն ի վեր իսլամ և քրիստոնեայ եղբօր պէս կ'ապրին. ազատարար բանակին մէջ քրիստոնեայ կամաւորներ չկային։ Մեր թուրք պաշտօնակիցը միակողմանի կերպով կը գրաէ խնդիրը, և առանց ի նկատի առնելու թէ քրիստոնեայ տարրը՝ Սահմանադրութեան հռչակումէն ի վեր ոչ է կերպով եղբայրակցութեան դէմ չդրաւած ըլլալով հանդերձ՝ ջարդուեցաւ ինչպէս չէր ջարդուած նոյն իսկ բանակալութեան ժամանակ։ Աւելիա չմոռնանք։ Թանը, որ անկողմնակալ և ուղղադատ օրգան մըն է, երբէք չի կրնար քննադատուիլ Ատանայի դէպքերու մասին իր յայտնած այնքան լուրջ կարծիքներուն և առուած ճշդիւրտ ու ինաւ չչափազանցուած տեղեկութիւններուն համար։

ՋԻՆՈՒՈՐ. ՏՈՒՐՔ. — Վանէն եկած նոր հեռագիր մը կը ծանուցանէ թէ քաղաքին մէջ վախ չկայ, սակայն կառավարութիւնը սկսած է զինուորական տուրքը հաւաքել, մեծ դժգոհութիւն պատճառելով հայ ժողովուրդին։ Հայ երեսփոխանները, երէկ, ժողովէն յետոյ, այս խնդիրը ներկայացուցին նախարարներուն և առաջարկեցին որ հրաման ղրկուի գաւառները այդ տուրքին գանձումը դադրեցնելու, քանի որ ժողովին եկած է քրիստոնեաներու զինուորագրութեան օրէնքը և սկզբունքով ընդունուած է։

ԲԱՂԱՇ. ԺՈՂՈՎԻՆ դիւանը, Տեղապահ Սրբազանը և ազգ. երեսփոխաններ, ինչպէս երէկ ծանուցինք, հաւաքուեցան Բերայի արհեստանոցին մէջ եւ խորհրդակցութիւններ կատարեցին Ատանայ և շրջականներէն եկած նամակներուն և տեղեկագիրներուն վրայ։ Իմէջ այլոց որոշուեցաւ որ երեսփոխան Արամ էֆ. Հալաճեան դիմէ ազատարար բանակին հրամանատար Մահմուտ Շեվքէթ փաշայի խնդրելու որ Ատանայէն զատ Օսմանիէի, Բոզանի, Անթաքիոյ, Հաճընի և Մարաշի մէջ ալ Պաստերաղ, Ատեաններ կազմուին։

ՍՈՒԼԹԱՆԸ. հերոս Էնվէր պէյի հովանաւորութեան ներքեւ այս կիրակի արուելիք գոնֆիրանսը տեղի պիտի ունենայ Մօտայի Միսիթարեան վարժարանի մէջ ժամը 7ին։ Պիտի ատենախօսեն Օսմ. Բարլամէնթէն մէկ քանի անդամներ. այդ առթիւ Ատանայի արկածելոց ի նպաստ վիճակահանութիւն մը պիտի քաշուի։

ԱԱԳ. ՎԱՐՉՈՒԹԵԱՆ. Ատենապետ Սաեփան էֆ Գարաեան և Մերակուտաական Երամ էֆ. Երամեան երէկ Տօլմա Պաղչէի պալատը երթալով, խնդրեցին Վհհ. Սուլթանէն որ բարեհաճի ընդունիլ Ատանայի ազէտեալներուն համար կազմուած Հանգանակիչ Համազգային Յանձնաժողովին հովանաւորութիւնը։ Սուլթանին Ա. քարտուղար Ուշաքիզատէ Խալիա Զիա պէյ սիրալիր ընդունելութիւն ըրաւ Գարաեան և Երամ էֆիէնտիներուն և բաւ թէ հակառակ այնչափ ուրիշ անագին գործեր ունենալուն՝ նախապատուութիւն տիրոջ այս դիմումին, և իր զմայլումը պիտի օգնի այս բարեգործական խնդրով։ Գարաեան էֆ. ներկայացուց Խալիա Զիա պէյի Համազգային Յանձնաժողովին մէկ քանի ականաւոր և օտար անդամներու ցուցակը և խնդրեց որ Կայսեր ներկայացուի՝ իր բարձր հովանաւորութիւնը ձեռք բերուելու համար։ Ա. քարտուղարը անմիջապէս այս ցուցակը Կայսեր ներկայացնելով յայտնեց հայ ազգին բաղձանքը։ Կայսրը շատ գոհ մնալով պատասխանեց թէ շատ սիրով իր բարձր հովանաւորութիւնը կը չնորհէ այդ տեսակ բարեգործական մարմնի մը։ Խնդրեց Զիա պէյէն որ իր կայսերական բարեւները հաղորդել ասյ հայ ազգին։ Գարաեան և Երամ էֆ.ները իրենց խորին շնորհակալութիւնը յայտնելով գոհ սրտով մեկնեցան։

ՖԻԼՐԻԿԵԻԼԻ Հայ Տիկնանց Միութիւնը որ վերջերս Հայաստանի սովելոց համար հանգանակութիւն կատարած և վաճառանդէս մը կազմակերպած էր, այս անգամ ալ փափաքելով զգեստեղէն հաւաքել և դրկել Ատանայի արկածեալներուն, կը հրաւիրէ բոլոր Հայ տիկինները և օրիորդները որոնք անտարակոյս կը փափաքին մասնակցիլ այս ձեռնարկին, ներկայ ըլլալ Արհեստանոցի սրահը շաբաթ 2 մայիս ժամը 3½ (Ը. Ե.) խորհրդակցութեան համար։

Վրոյլի խումբին Պ. Հասան Զալալեանի հաւաքէին նամակ մը կայ խմբագրութեան մօտ. կը խնդրուի գալ ստանալ։ Նշիպէս, Պ. Ոսկանեանցի մասին գրութիւն մը ուղղուած է մեզ. թող ներկայանայ անդնկանալու։

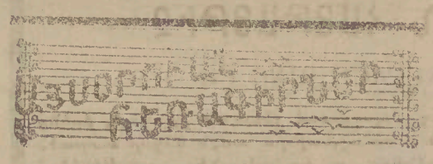

ՌԵԴՆԻՍՊՈՒՐԻ., 13 մայիս.— Մաբանէն ռուսական բանակատեղին հասած լուրերը կը ծանուցանեն թէ Մարանի կառավարչին զինուորները աւարարութիւններ կ'ընեն։ Զօրավար Մնարքի որոշած է օգնական զօրք ղրկել բէվօլվէրթնդանօթներով, բարեկարգութիւնը վերահաստատելու համար։

ԲԱՐԻԶ. — Կացութիւնը կայուն է. հակառակ հեռագրական ու թղթատարական գործադուլի պարագայութիւններուն կազմակերպած մթնոլորտներուն, գործադուլ ընողներուն թիւը չաւելնար։ Պ. Պարթուի ձեռք առած միջոցներուն չնորհիւ, սպասարկութիւնները կանոնաւորապէս կը կատարուին։ Կառավարութիւնը կանխագել միջոցներ ձեռք պիտի առնէ և յոյսը դրած է երեք տարիէ ի վեր հանգստեան կոչած պաշտօնեաներուն վրայ, որոնք պաշտօնի համար դիմում ըրած են արդէն։ Մէկ թափուր պաշտօնի փոխարէն 27 հոգիի կողմէ խնդրանք եղած է միջին հաշուով։ Ֆրանսայի մէջ թղթատարական պաշտօնեաներուն թիւը 92000ի կը հասնի։ Ենթադրելով որ մէկ քառորդը լքէ իր պաշտօնը, դարձեալ դիւրին պիտի ըլլայ 32,000 նոր պաշտօնեայ գտնել։

— Երեսի. Ժողովը այսօր չարունակեց գործադուլի մասին եղած հարցապնդումներու վրայ կատարուած վիճաբանութիւնները։ Երեսփոխան Ուիլմ և Սէմպրուն յարձակում մը ըրին կառավարութեան վրայ։ Հանրօգուտ շինութեանց նախարար Պ. Պարթու պատասխանեց ընկերվարական բանախօսներուն և Պ. Տրնի Քոշէնի։ Աղդու յայտարարութիւններ ըրաւ, ըսելով թէ կառավարութիւնը վճռած է գործադուլի շարժումը դադրեցնել և կարգապահութեան վարժեցնել թղթատարական պաշտօնեաները։ Պ. Պարթու յարեց թէ ազգը չի կրնար խաղալիկ ըլլալ մնոց ձեռքը և երկրին վաճառականութիւնը պէտք ունի պաշտպանուելու յեղափոխականներու արարքներուն դէմ։ Միացեալներու խումբ մը սկսաւ «Վնթէրթ»ի դատարարեց թէ կառավարութիւնը յարգած է իր խոստումները ու ոչ է սպառնալիքի առջեւ տեղի չպիտի տայ։ Յետոյ 158ի դէմ 365 ձայնով վստահութեան քուէ տրուեցաւ նախարարութեան։

ՊԵԼԿՐԱՏ.—Այս առտու տեղի ունեցաւ Պելկրատի օսմ. դեսպանատան քարտուղար Սամի պէյի յուղարկաւորութիւնը, որ իր կնոջ կողմէ սպաննուած է։ Ներկայ կը գտնուէին օսմ. դեսպան Ազարեան էֆ., դեսպանատան և հիւպատոսարանի պաշտօնատարները, դիւանագիտական մարմնոյն անդամները և կառավարական պաշտօնատարներ։ Այս իրիկուն մարմինը Կ. Պոլիս պիտի փոխադրուի։

ԼԻԶՈՆ.—Նախարարութիւնը վերջնապէս կազմուեցաւ։

ՁԱԼԱԹԻՈՅ ՍԱԿԱՐԱՆ

ՓԱՌՈՒՄ, Ապրիլ 30/13 Մայիս		
Օսմ. Քոնս. Միացեալ 4 %	Ֆ. Ֆ.	101 08
Ամէնէն բարձր գին	»	101 11
Ամէնէն վար գին	»	101 08
Բուսմէի Երկաթուղի դոց	Ֆր.	174 12
Ամէնէն բարձր գին	»	174 50
Ամէնէն վար գին	»	173 87
ԲԱՅՈՒՄ, 1/14 Մայիս		
Օսմ. Քոնս. Միացեալ 4 % Ֆ.Ֆ.	Ֆ. Ֆ.	101 12
» » » ժամը 5ին	»	101 12
Բուսմէի Երկաթուղի	Ֆր.	174 25
» » ժամը 5ին	»	174 25
Քարոգի Կ. Պոլսոյ	»	432
Ամուս. Երկթ. Տարեթ. Ա. սերի	»	513 —
» » » Բ. սերի	»	510 —
» » բժշկթ.	Ֆ. Ֆ.	15 —
Շերեթի Խարիսի	»	98 —
Շերեթի Խարիսի Հաւելեալ	»	1 30
Օսմ. Ազահ. Ընկ.	»	4 50
Օսմ. Ծխախոտ		15 35
Թրամուայ բաժնեթուղթ		7 —

ԲԱՅՈՒՄ ՖԼՕՐԻԱՅԻ ՊԱՐՏԷԶԻՆ

Ա.ՋԳ.— Տնօրէնութիւնս պատիւ ունի ծանուցանելու հանրութեան թէ Ֆլորիայի պարտէզին բացումը տեղի ունեցած է 1909 ապրիլ 19 կիրակի օրը։ Այդ պարտէզը հաճելի ընծայելու համար զբօսաշրջիկներուն, կարեւոր բարեփոխումներ կատարուած են։ Վրան դոց տեղ մը չմնացած է, և հարկին անձրեւէն պատսպարելու համար յատակորդները։ Պիւֆէն բոլորովին կերպարանափոխ եղած է, որպէս զի ամէն յանախորդ կարենայ թարմ գարեջուր խմել, շատ արագ սպասարկութեամբ, օրքան ալ բազմութիւն ըլլայ։ Պօմոնթիի գարեջուրը, խիստ թարմ, զեղչուած գիներով պիտի տրուի և պարտէզին մէջ փակցուած ծանուցումներով գինը նշանակուած է։ Միւս ըմպելիներն ալ առաջնակարգ պիտի ըլլան և ամէն քաղաքի մատչելի։ Պէտք է ըսել որ աթոռներու և սեղաններու համար դրամ չպիտի առնուի։ Երթեւեկութիւնը դիւրացնելու համար, երկաթուղիի ընկերութիւնը շատ մը կառախումբեր պիտի կեցնէ Ֆլորիայի առջեւ, ուրբաթ և կիրակի օրերը։

ՏՆՕՐԷՆՈՒԹԻՒՆ
Պօմօնթի գարեջրատան անունն Ընկերութեան
12—3

ԲԺՇԿԱԿԱՆ ՄԵԾ ԳԻՒՏ ՄԸ

Թոքախտի և պոռնչիթի անմիջական և հիմնական դարմանումը ապահովուած, տիեզերահռչակ Տօքթ. Բրօֆ. Պանտիէբոյի Pozione Antisettica Bandieraյով, վկայուած Իտալիոյ բժշկական կաճառէն։ Մէկ շիշի գինն է 10 ֆրանք։ Դիմել առ Պ. Քիւրքճեան և Որդի, միակ ներկայացուցիչք Թուրքիոյ, Կ. Պոլիս, Ղալաթիա Ալեքսիատի խան։ Գաւառներէն եղած ապապրանքներուն ծախքը 1 ֆրանք։
25—5

ԼԱՒԱԳՈՅՆ ԿՕՇԻԿՆԵՐԸ, ԱՐԱՆՑ ԿԱՆԱՆՑ ԵՒ ՏՂՈՅ ՀԱՄԱՐ ԿԸ ԳՏՆՈՒԻՆ

ԹԻՐԻՆՔ
ՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆԸ
ՂԱԼԱԹԻԱ

ՕՍՄ. ԱՊԱՀՈՎԱԳՐԱԿԱՆ

ԸՆԴՀ. ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ

ՀԻՄՆԵԱԼ՝ ՎԵՀ. ՍՈՒԼԹԱՆԻՆ

1892 Օգոստ. 2/14 եւ 1320 Սեպտեմբեր 20 թուականի Ֆերմանով

Դիմել Ընկերութեան կեդր. գրասենեակը, Ղալաթիա, Նազլը խան, Հէզարֆէն փողոց, թիւ 14, Քօօրէրաթիվ վաճառատան դիմաց, կամ հետեւեալ հասցէներուն.

Պոլիս, մասնաճիւղ Օսմ. Կայս. Պանքայի Եէնի Ճամիի հրապարակ.
Պոլիս, Մ. Ի. Սատօք, Շէյխ իւլ Իսլամ խան, Պահէք Գարու թիւ 10.
Պոլիս, Ապտի պէյ և Ընկ. Վէզնէֆիլէր փողոց.
Պոլիս, Պ. Մ. Այմէլօղլու, Էմին-Իօնիւ, Պահչէ Գարու Իզմիր փողոց.
Գալաթիա, Ալէքսանդր Անաթասիատիս չուկայի հրապարակ.
Գալաթիա, Մ. Ա. Անդրիա, Մօռա Ճառատէպի.
Պէօյիւքտէրէ, Մ. Ա. Տէմարքի.
Բերա, Մասնաճիւղ Օսմ. Կայս. Պանքայի Մեծ Փողոց.
Շիշլի, Մ. Է. Ռոսի, Պէօյիւքտէրէ հաստէսի, թիւ 137.
Ղալաթիա, Մ. Ա. Բիրեանց, թիւ 12 Թիւնէլ խան.
Մեծ Կղզի, Բէսուլ էֆ.
Մաքրիգիւղ, Մ. Ա. Անկէլիոս. [illegible] բանի հրապարակ.
Սան Սթէֆանօ, Քէչէճեան էֆ.

17 Դորձակալութիւնք օսմ. գլխաւոր քաղաքաց մէջ։

ԻԻՆԻՕՆ

ՀԱՍՏԱՏԵԱԼ Ի ԲԱՐԻՁ 1828–1829

1828 L'UNION DE PARIS

ԿԵԴՐՈՆԱՏԵՂԻ Ի ՐԱՐԻՁ 9, ԲԼԱՍ ՎԱՆՏՕՄ, 9

ԱՊԱՀՈՎԱԳՐԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ

ՍՊԱՍԵՑԱԿԱՆ ԳՐԱՄԱԳԼՈՒԽ

Դրամագլուխ և պահեստ	329	Միլիոն Ֆրանք
1906ին գանձուած ապահովագին	30	» »
Մինչեւ 1906ի վերջը հատուցեալ վնասք	480	» »

Ինչպէս այս թուականներէն կ'երեւի, Ընկերութեան գրամագլուխն ու պահեստի գումարն է 329 ՄԻԼԻՈՆ ՖՐԱՆՔ որ հսկայ երաշխաւորութիւն մը կ'ընծայէ ԻԻՆԻՕՆի ապահովագրեալոց։

Արեւելքի համար մասնաւոր զեղչեալ սակագոյց. նպաստաւոր պայմաններ՝ անհամեմատ կերպով աւելի ԳԵՐԱԶԱՆՑ քան ո՛և է Ընկերութեան պայմանները։ Ապահովագրութեան ամէն ձեւերը ամէնէն ժամանակակից գիներով, օրինակի համար ԱՊԱՀՈՎԱԳՐՈՒԹԻՒՆ Ի ԴԷՊ ՄԱՀՈՒ, ԽԱՌՆ, ԴՐԱՄՕԺԻՏԻ, և.այլն. և.այլն.։

Ընկերութեան Դրամատունն է ՕՍՄԱՆԵԱՆ ԿԱՅՍԵՐԱԿԱՆ ՊԱՆՔԱՆ

Թուրքիոյ և Արեւելքի Ընդհ. Տնօրէնութիւն
Ընդհ. Տնօրէն ՍԻՄՈՆ ԳԱՅՍԷՐԼԵԱՆ
Գեր MԻՀՐԱՆ ՏԷՐ-ՆԵՐՍԷՍԵԱՆ

Պոլիս, Սուլթան-Համամ, Քաթըրճը Օղլու Բաղաժ։

Դորձակալութիւնք Թուրքիոյ գլխաւոր քաղաքաց մէջ։

ՍԻՆԿԷՐ

ԿԱՅՍ. ՊԱԼԱՏԱՆ ՀԱՅԹԱՅԹԻՉ

THE SINGER MANUFACTURING Cie.

Սինկէրի կարի մեքենաները զուտ անգլ. պողպատէ շինուած ըլլալով, իրենց տոկունութեամբ այնքան գնահատուած են, որ աշխարհիս ամէն կողմը տարածուած են և բոլոր ընտանիքները, դերձակներն ու կօշկակարները լոկ Սինկէրի մեքենայ սկսած են գործածել։ Սինկէր Ընկերութիւնը ցարդ 490է աւելի պատուոյ վկայական և շքադրամ ստացած է բոլոր ցուցահանդէսներէն։

Մասնաճիւղեր բովանդակ Թուրքիոյ մէջ։

Սինկէրի մեքենաները կը ծախուին միմիայն Սինկէր Ընկերութեան վաճառատուններուն մէջ։

Բերա) 1. Մեծ փողոց, Պօն Մարշէի դիմաց, թիւ 343 և 343 կրկին։
) 2. » » Կալաթա Սէրայի դիմաց։
Կալաթա 1. Սինկէր խան Թիւնէլի ետեւ։
) 2. Թրամվայի կայարանին դիմաց։
Պոլիս) 1. Սուլթան Համամ թիւ 2։
) 2. Սուլթան Պայազիտ, Թրամվայի կայարանին դիմաց թիւ 13։
Սկիւտար) Զարչը Պոյը, թիւ 120։

Դասերը և նորոգութիւնները ձրի։ Սինկէր Ընկերութեան կեդր. վարչատեղին կը գտնուի Բերա, Մեծ փողոց, թիւ 343 և 343 կրկին, Սարգիս պէյ Տիւզ Օղլուի տունը։ 16

ԼԱ ՄԻՒԹԻՒԷԼ ՏԸ ՖՐԱՆՍ Է ՏԷ ՔՕԼՕՆԻ

La Mutuelle de France et des Colonies

ՓՈԽԱԴԱՐՁ ԿԵԱՆՔԻ ԱՊԱՀՈՎԱԳՐԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ

Պանք տը Ֆրանսի մէջ աւանդ ձգուած 60 միլիոն ֆրանք

ԿԸ ԳՈՐԾԷ	ՊԵՏԱԿԱՆ ՔՕՆԹՐՕԼԻՆ տակ, 1905 մարտ 17ի օրէնքին համաձայն։
Կ'ԸՆԴԱՅԷ	ԴՐԱՄԱԳԼՈՒԽ ՄԸ ողջ մնացողներուն, և. ԴՐԱՄՕԺԻՏՈՒ ՌԱՆԹ ՎԻԱԺԷՌ Կ'ապահովէ, 15 տարիէն վճարելի ողջ մնացողներուն, մահուան պարագային երաշխաւորութիւններով։
Կ'ԸՆԴՈՒՆԻ	Վճարումներ ԱՄՍԱԿԱՆ ՎԵՑ ՖՐԱՆՔԻՆ սկսեալ։
ԿԸ ՁԵՏԵՂԷ	ՊԱՆՔ ՏԸ ՖՐԱՆՍԻ ՄԷՋ իր յանձնորդներուն յանձնած դրամները, պետական երաշխաւորութիւն ունեցող արժէքուղթերու վերածելով զանոնք։
ԳՈՐԾԱՌՆՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ՈՒՆԵՑԱԾ Է	700 ՄԻԼԻՈՆ ՖՐԱՆՔԻ, մինչեւ 1908 նոյեմբեր 30 իր երկու ճիւղերուն մէջ. ԿԵԱՆՔԻ ՈՒ ՄԱՀՈՒԱՆ

Տեղեկութիւն եւ կանոնագիր ձրիաբար կը տրուին

ԱՐԵՒԵԼՔԻ ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ՏՆՕՐԷՆՈՒԹԵԱՆ ԿՈՂՄԷ

Թիճարէք խան, Ղալաթիա, Բերեճիկ Բազար

Ընդհ. Տնօրէն Օ. ԺԻՌՕ

Փորձառու և գործունեայ գործակալներ կը փնտռուին, որոնք պէտք է ունենան լաւ յանձնարարականներ ալ։

ՊԱԼՔԱՆ

Առանձնաշնորհեալ ապահովագրական ընկ.

Դրամագլուխ եւ պահեստ	Ֆր.	9,500,000
Վերապահովագրական դրամագլուխ եւ պահեստ	»	142,750,000

ՊԱԼՔԱՆ ընկերութիւնը կ'ապահովագրէ հրդեհի դէմ ամէն տեսակ կահ կարասի եւայլն, Կ. Պոլսոյ և Թուրքիոյ գլխաւոր քաղաքներուն մէջ չատ դիւրամատչելի պայմաններով, իսկ իր միւս երկրորդ ճիւղը որ անմրցելի գիներով և պայմաններով օժտուած է, կը կատարէ խառն ապահովագրութիւն, ընտանեկան, մանուկներու, եւայլն եւայլն։ 50—27

Ընդհանուր գործակալ Թուրիոյ Խ. ՖՐԱՆԿԻԼՕՖ եւ ԸՆԿ
Պոլիս, Անանիասիս խան

ՌՕՍԻԱ

ԱՊԱՀՈՎԱԳ. ԸՆԿ.

ՌՈՒՍԻՈՅ ԿԱՅՍԵՐ 1881Ի ՀՐԱՄԱՆԱԳՐՈՎ ԱՐՏՍՆՈՒԱԾ

Ընկերութեան կեդրոնատեղին, Բեդերսպուրկ

Ընկերութիւնը խիստ նպաստաւոր պայմաններով ապահովագրութիւններ կը կատարէ ընդդէմ հրդեհի, ամէն տեսակ արկածներու, ճամբորդութեան պատահարներու, երկաթուղիի ու շոգենաւի մէջ, ապրանքներու փոխադրութեան ու ցուցափեղկի ապակիներու խորտակուելուն դէմ։

Ընկերութեան դրամագլուխ, ամբողջապէս վճարուած	10,666,666 Ֆր.
Երաշխաւորութեան գումար	162,600,000 »
Ապահովագրեալներուն վճարուած գումար	460,949,000 »
1906 տարուան մէջ մէջ գանձուած Ապահովագին ու տոկոս	75,130,000 »

Ամէն տեսակ տեղեկութեանց համար դիմել

Կ. Պոլսոյ մասնաճիւղին, Ազարեան Խան Վօյվոտա Ղալաթիա։

Պոլսոյ գործակալութեան, Տիլսիզղատէ խան, Աչըր Էֆէնտի ճատտէսի, թիւ 26

Տնօրէն, Կ. Պոլսոյ մասնաճիւղին՝ Ա. ՀԻԻՐՄԻԻԶ 11

Կ. ՊՈԼՍՈՅ ԹՐԱՄՈՒԷՆՆԵՐՈՒ ԸՆԿ.

Ցանկ թիւ 17281էն 17300 բաժնեթուղթերու, որոնք ամորթի ելած են 1909 մայիս 1ի վիճակահանութեան մէջ.

Այդ բաժնեթուղթերու տէրերը կը հրաւիրուին այսօրուընէ սկսեալ, ամէն երեքշաբթի, հինգշաբթի և շաբաթ օրերը, տոկոսի թիւ 73 կտրօններէն անջատուած իրենց բաժնեթուղթերը ներկայացնել Ընկերութեան կեդրոնատեղին, ուր պտրտօնները իրենց տրամադրութեան տակ կը գտնուին։ Այդ բաժնեթուղթերուն վճարումը, իւրաքանչիւրը 5 օսմ. ոսկիի հաշիւով, պիտի կատարուի ուրբաթ օր յետոյ, ի փոխարէն ժուիանս բաժնեթուղթերու։ Վիճակահանութեան ցուցակը Տնօրէնութեան սենեակը կը գտնուի, ուր բաժնետէրերը կրնան դիմել։

Ամորթի ելած բաժնեթուղթեր, որոնք գանձուելու համար չեն ներկայացուած.

13րդ վիճակահանութիւն. — Երկու բաժնեթուղթ. թիւ 246 և 1913, հինգ բաժնեթուղթ թիւ 21731—21735. տոկոսի կտրօն՝ 59։

15րդ վիճկնթ.— Հինգ բաժնեթուղթ. թիւ 6426—6430. հինգ բաժնեթուղթ. թիւ 22436—22440. տոկոսի կտրօն՝ 63։

17րդ վիճկն.— Հինգ բաժնեթուղթ. թիւ 5151—5155. տոկոսի կտրօն՝ 67։

18րդ վիճկն. — Մէկ բաժնեթուղթ. թիւ 633. տոկոսի կտրօն՝ 69։

Վարչ. խորհուրդ

Կ. Պոլիս, 1 մայիս 1909

ՇՈՒԴԵՆԱՒԱՑԻՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ ՄԱՐՈՒԲԵԱՆ ԵՒ ՀԱՅԿԱԿԱՆ

Ն. ԲԱՖԷ ՕՒ ԸՆԿ

ՍՊԱՍՈՒԱԾ ՇՈՒԴԵՆԱՒԻՒՐ

Մայիս 18ին, Ժօնֆ, Սեւ Ծովէն
Մայիս 25ին, Միսկրէլի, Մարսիլիոյէն
Յուն. 1ին, Ֆրիժի, Սեւ Ծովէն

ՄԵԿՆՈՒՄՆԵՐ

Մայիս 19ին, Ժօնֆ, Մաւրանիա եւ Մարսիլիա։
Մայիս 25ին, Իմբէրէդի, Սեւ Ծով

Ա. կարգ Բարիզի համար 200 ֆր.
» » Մարսիլիոյ » 160 »
Բ. » Բարիզի » 150 »
» » Մարսիլիոյ » 120 »
Ա. կարգ Լոնտոնի համար 248.35 ֆր.։
Բ. կարգ 185.10 ֆր. (Տիւրի համար)։

Տեղեկութեանց համար դիմել Դորձակալին՝ Թոֆիհանէ, քարափին վրայ։
1ֆ Գ. ԲՈՍՊԻԼ

Cie RUSSIE

Navigaiion à Vapeur et de Commerce

ՌՈՒՍԱԿԱՆ ՇՈՒԴԵՆԱՒԱՑԻՆ ԵՒ ԱՌԵՒՏՐԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ

Շաբաթական հրթիռակուրիւցներ

Ապրիլ

Դշ. 29/12 Իսկպոլի, Սիմոպ, Սամսուն, Օրտու, Կիրասոն, Տրապիզոն, Ռիզէ և Պաթում. կէս օրէն առաջ ժամը 10ին։
Դշ. 29/12 Օտեսա. Իրիկուան ժամը 4ին։
Եշ. 30/13 Իզմիր, Պիրէն և Աղեքսանդրիա. ժամը 10ին։
Եշ. 30/13 Օտեսա. ժամը 4ին։
Ուր. 1/14 Սէվաստօպոլ. ժամը 10ին։
Շբ. 2/15 Օտեսա. ժամը 10ին։
Շբ. 2/15 Տարտանէլ, Միտիլլի, Իզմիր, Քիօս, Հուդոս, Մերսին, Իսքէնտէրուն, Թրիպոլի, Պէյրութ, Հայֆա, Եաֆա, Բոսսա եւ Աղեքս. ժամը 4ին։

ԹԵՐԹՕՆ "ԱՐԵՒԵԼՔ,,Ի (13)

ՀԱՄԻՏԵԱՆ ՊԷԺԻՄԸ

Գրեց՝ ԲՕԼ ՏԸ ՌԷԿԼԱ

ԳԼՈՒԽ Է.

Ա. ՊՏԻԻԼ-ՀԱՄԻՏ ՈՒ ԹՈՒՐՔԵԻԱՅԻՍ ՊԱՏԵՐԱԶՄԸ

Սուլթանը հեռզեհէ կ'ամրապնդէ իր անձնական բազմականութիւնը.- Բռնախնամութիւնը Սրլտրզի մէջ. Թուրքիւռուս պատերազմը.— Այ-Սոֆիա-Ճանոյի ու Պիրլիթի դասնագիրները.— Ապտիւլ-Համիտի ծրագիրները. — Սալի-Սուավիի փարձը ի նպաստ Մաւրատի։

Տոլմապաղչէի պալատին խորէն, ուր կը բնակէր տակաւին, Ապտիւլ-Համիտ թաքուն ուրախութեամբ մը կը հետեւէր Երեսփ. Ժողովի աղմկալից վիճաբանութիւններուն։

Համիտ երդուած ըլլալով հանդերձ հաւատարիմ մնալու Սահմանադրութեան, ուրկէ ծագում առած էր Երեսփ. Ժողովը, կ'արհամարհէր զայն։ Ան միտքը դրած էր առաջին առթիւ օձիքը ազատել այդ Երեսփ. Ժողովէն, որ ճշմարիտ մղձաւանջ մը դարձած էր իրեն համար։

Պարագաները նպաստեցին փութով իրագործելու այդ ծրագիրը։ Նախարարները վարժուած ըլլալով Սուլթանին միայն համար տալ իրենց պաշտօնավարութեան մասին, շարունակ վէճի կը բռնուէին կարգ մը պահանջկոտ երեսփոխաններու հետ։ Այդ նոր տէրերը աւելի դժուարութիւն կը յարուցանէին քան Օսմ. Վեհապետները։

Երեսփ. Ժողովի կարգ մը անդամներուն բուռն յարձակումներէն յոգնած, վիճաբանութիւններու համար վատնուած թանկագին ժամանակէն ու Ժողովին ի գործ դնել ուզած քննիչներէն տաղտկացած, նախարարները, որոնց գլուխը կը գտնուէր Իտէէմ փաշա, Սուլթանին առաջարկեցին յետաձգել Խորհրդարանին գումարումը։

Սուլթանը, իր սովորական երկդիմութեամբ, նախ մաքիավէլօրէն մերժեց նախարարներու փափաքին գոհացում տալ։ Նախարարները քանի մը օր յետոյ կրկնած ըլլալով իրենց առաջարկը, Ապտիւլ-Համիտ արտակարգ մեծ Խորհուրդ մը գումարելու գաղափարը թելադրեց։

Այդ Խորհուրդը, Պալատան մէջ գումարուելով, իրաւունք տուաւ Սուլթանին՝ Երեսփ. Ժողովի աշխատութիւնները դադրեցնելու և պաշտպան վիճակ յայտարարելու։ Խորհուրդին մասնակցող անդամներուն կարծիքն պէտք, քրիստոնեաներու հաւանական ապստամբութեան մը առաջքը առնելու համար չէր որ մեր խոտրամանկ աղուէսը պաշտպան վիճակ յայտարարել տուած էր։ Իր մասնաւոր դիտումն էր դիմագրաւել այն ընդդիմութեան, որ առաջ պիտի գար Սահմանադրութեան բռնաբարումին հետեւանքով։ Ու Համիտ մութին մէջ կ'որոճար ի գործ դնելիք խստութիւնները։

Գրեթէ Սահմանադրական եղող վեհապետ մը միահեծան վեհապետի փոխելով՝ Բ. Դուռը բոլորովին փճացուցած կ'ըլլար իր ազդեցութիւնը և այն բռնապետական ուղին կը պատրաստէր, ուր այնքան առաջ պիտի երթար իր նոր տէրը։

Սահմանադրութեան բռնաբարումին յաջորդեց ազատական երեսփոխաններու դատապարտութիւնը և աքսորումը։ Այսպէս՝ Ապտիւլ-Համիտ սկսաւ բաձարձակ տէր դառնալ կացութեան։

Մինչ ներքին այս դէպքերը կը պատահէին, մինչ նոր Սուլթանը իր հօր պալատան մէջ ապահով չզգալով ինքզինքը, Երլտրզի բարձունքին վրայ կը փոխադրէր իր բնակութիւնը, ուրկէ կրնար տիրապետել ամբողջ Պոլսոյ վրայ, անդին Ռուսերը Դանուբն անցնելով՝ Հիրսօվա ու Կալաց կը մտնէին, և կը դրաւէին Դանուբի ստորին մասը ու Տօպրուճան։

Լոնտոնի մէջ պատրաստուած բրօթօքոլը մերժելով՝ Թուրքիա ձեռնոցը նետած էր Ռուսիոյ, և այս վերջինն ալ առանց վարանելու պատասխանած էր։

Զարը յայտարարութեամբ մը ապրիլ 24ին պատերազմ կը բանար Թուրքիոյ դէմ։ Բ. Դուռը զգոյշ պատասխան մը կուտար, Եւրոպայի միջամտութեան կոչ ընելով, Բարիզի դաշնագրին 8րդ յօդուածին համաձայն։ Թուրքիոյ այդ կոչին հետեւանքով Լորտ Տէրպի սա յայտարարութիւնը ըրաւ անգլ. Խորհրդարանի բեմէն. «Դաշնագիրները կը խափանուին առանց անցնելով և իրերու ուժով։»

Ցաւոտի է թէ ի՛նչ արդիւնք ունեցաւ այդ պատերազմը, որ Թուրքիոյ բոլոր ռազմիկներուն համբաւը իր մէջ թաղեց, աննախընթաց աղէտ մը պատճառեց երկրին և կառավարութիւնը բոլորովին քայքայեց։

Սակայն անկողմնակալ պատմութիւնը պէտք է խոստովանի որ բախտը մէկէ աւելի անգամներ ժպտեցաւ օսմ. զօրավարներուն։ Բայց այս վերջինները ի՞նչ կրնային ընել Երլտրզի պալատականներէն և իրենց տիրոջմէն հասած հակասական հրամաններուն տեղատարափին առջեւ։

(Շարունակելի)

Արտօնատեր ԳԱՐԵԳԻՆ ՊՕՑԱՃԵԱՆ